

Zuidstraat 14 te Domburg (gemeente Veere) Een opgraving van een woonerf uit de nieuwe tijd

Walcherse Archeologische Dienst

Colofon

Zuidstraat 14 te Domburg (gemeente Veere), Een opgraving van een woonerf uit de nieuwe tijd

Walcherse Archeologische Rapporten 79
WAD-Projectcode VEDO_024_005

Auteur

B.H.F.M. Meijlink, B. Silkens en J.A. Wolzak

Afbeeldingen

WAD tenzij anders vermeld

Status autorisatie bevoegd gezag: ja

Uitvoering conform KNA 4.2 en onder certificaat K107015/03

Uitgegeven door

Walcherse Archeologische Dienst
Postbus 70
4330 AB Middelburg
Tel: 0118-67 88 03
Fax: 0118-62 80 94
e-mail: b.meijlink@middelburg.nl

ISBN: 978-90-78877-96-7

Domburg, april 2026

Omslag

Overzichtsfoto gemaakt met drone (WAD)

© Walcherse Archeologische Dienst, 2026

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De WAD aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Administratieve gegevens	
Samenvatting	4
1 Inleiding	5
1.1 Beschrijving van de onderzoeksopdracht	
1.2 Wettelijk en beleidskader	
1.3 Doel van het onderzoek	
1.4 Specifiek verwachtingsmodel	
1.5 Vraagstelling en onderzoeksvragen	
1.6 Ligging van het onderzoeksgebied	
1.7 Huidig gebruik en toekomstig gebruik	
1.8 Werkwijze	
2 Geologie en bodem	10
3 Overzicht bekende gegevens (bureauonderzoek)	12
3.1 Onderzoeksgeschiedenis	
3.2 Bekende archeologische waarden	
3.3 Bekende historische waarden	
3.4 Verstoringen	
3.5 Specifieke verwachting voor het IVO-P	
4 Resultaten archeologisch veldonderzoek	14
4.1 Inleiding en methode	
4.2 Stratigrafie	
4.3 Sporen en structuren	
5 Uitwerking vondstmateriaal	21
5.1 Vondstmateriaal algemeen	
5.2 Aardewerk	
5.3 Overige materialen	
6 Conclusies, waardestelling en selectieadvies	24
6.1 Algemeen	
6.2 Onderzoeksvragen	
6.3 Waardestelling & selectieadvies	
Lijst afbeeldingen en tabellen	27
Literatuur	28
Bijlage 1 Sporenlijst	
Bijlage 2 Vondstenlijst	
Bijlage 3 Aardewerklijst	
Bijlage 4 Overige determinaties	
Bijlage 5 Afkoringenlijst	
Bijlage 6 Sporenoverzicht per werkput	

Administratieve gegevens

Soort onderzoek:	Archeologische Opgraving
Provincie:	Zeeland
Gemeente:	Veere
Plaats:	Domburg
Toponiem:	Zuidstraat 14
Centrumcoörd. onderzoeksgebied:	23.997 / 398.764
Uitvoeringsperiode veldonderzoek PvE & PvA nummer	2 tot 4 april 2024 PVE VEDO_024_005 en PVA VEDO_024_005
Oppervlakte plangebied:	ca. 880 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied:	ca. 150 m ²
Kadastrale gegevens: Kaartblad:	228 Domburg F 1297 65A
Archis vooronderzoek: Archis zaaknr:	5505540100 5533664100
Opdrachtgever:	Gemeente Veere Contactpersoon R. Bosman Afdeling OPRU Postbus 1000 4357 ZV Domburg Tel.: 0118-555444
Uitvoerder	Walcherse Archeologische Dienst
Bevoegd gezag:	Gemeente Veere Namens deze: B.H.F.M. Meijlink Walcherse Archeologische Dienst (WAD) tel. 06-52552925 e-mail: bhfm.meijlink@veere.nl
Beheer en plaats van documentatie & Beheer en plaats van vondsten:	Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD) Armeniaans Schuitvlot 1 4331 NL Middelburg e-mail: zad@zeeland.nl
Complextype :	nederzetting met stedelijk karakter
Autorisatie:	Drs. B.H.F.M. Meijlink (Senior KNA-archeoloog WAD)
Datum verschijnen rapport	16-04-2026
ISBN-nummer	978-90-78877-96-7

Samenvatting

In 2024 heeft de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) in opdracht van de gemeente Veere een opgraving van een woonerf uit de nieuwe tijd aan de Zuidstraat in Domburg uitgevoerd. Het onderzoek heeft plaats gevonden in het kader van de plannen van de gemeente Veere voor de sloop van de voormalige school aan de Zuidstraat 14 en Singel 8 te Domburg. De school moest plaats maken voor de nieuwbouw van woningen. Het plangebied was ten tijde van het onderzoek in bezit van de gemeente.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek voorafgaand aan de opgraving zijn twee vindplaatsen aangetroffen: één middeleeuwse laag met sporen van metaalbewerking en één huisplaats en erf uit de nieuwe tijd. De middeleeuwse laag is niet verstoord door de nieuwbouw en wordt in situ bewaard. De nieuwe tijd vindplaats zou wel verstoord worden door de werkzaamheden. Daarom heeft de WAD geadviseerd om deze huisplaats op te graven. Het doel van het onderzoek was het documenteren van de sporen en vondsten zodat de vindplaats ex situ bewaard kan worden.

De nieuwe tijd vindplaats beperkte zich tot de zuidoostelijke hoek van het terrein. Hier werden op ca. 50 cm onder maaiveld (ca. 2,5 m +NAP) funderingen aangetroffen die mogelijk tot de 17e-eeuwse bebouwing, aangegeven op de kaart van Goliath, behoorden. Naast enkele muurrestanten is er ook een waterbak en een ronde bakstenen put opgetekend. In het verwachtingsmodel gaat het bij deze opgraving van resten uit de nieuwe tijd om gebouwen met rondom een ingericht woonerf. Op het erf werden structuren verwacht in de vorm van waterputten, waterkelder(s) en mogelijk ook beerputten. Ook werden afvalkuilen verwacht met hopelijk genoeg vondstmateriaal en paleo-ecologische resten om uitspraken te kunnen doen over verschillende bebouwings- en bewoningsfasen, de materiële cultuur en de voedsleconomie van de bewoners van de locatie. Dit vormde de voornaamste vraagstelling.

Voor de opgraving heeft de WAD in overeenstemming met de KNA een programma van eisen opgesteld en een plan van aanpak. In april 2024 heeft de WAD de opgraving volgens beide documenten uitgevoerd. In dit rapport zijn de resultaten van de opgraving beschreven.

De opgraving heeft in zoverre de vraagstelling van het onderzoek beantwoord, dat een deel van de opgegraven muurresten daadwerkelijk overeen lijkt te komen met de gebouwen die in 1648 door Goliath op de kaart van Domburg zijn ingetekend. De verdere vraagstelling met betrekking tot het achterhalen van verschillende bewoningsfasen, de materiele cultuur en de voedsleconomie kon niet beantwoord worden. Het relatief weinige en slecht bewaarde vondstmateriaal staat een dergelijke conclusie niet toe.

De onderliggende middeleeuwse ophogingslagen en grondsporen, zoals deze in de sleuf van het proefsleuvenonderzoek en in een klein proefputje tijdens de opgraving zijn opgetekend, zien er wel veelbelovend uit. Het hoge grondwaterniveau zorgt hier ook voor een goede conservering van organische resten. De middeleeuwse lagen zijn door de nieuwbouw niet bedreigd en zijn in situ behouden.

1. Inleiding

1.1 Beschrijving van de onderzoeksopdracht

Het onderzoek heeft plaats gevonden in het kader van de plannen van de gemeente Veere voor de sloop van de voormalige school aan de Zuidstraat 14 en Singel 8 te Domburg. De school moest plaats maken voor de nieuwbouw van woningen (zie Fig. 1 en 2 voor de locatie van het plangebied). Het plangebied was ten tijde van het onderzoek in bezit van de gemeente.

De sloop en de nieuwbouw zouden een bodemverstoring inhouden. Hierbij kwam mogelijk aanwezige archeologie in het gedrang. De Walcherse Archeologische Dienst (WAD) heeft voorafgaand aan onderhavig onderzoek een verkennend en waarderend vooronderzoek uitgevoerd. Op basis van de uitkomst van dit vooronderzoek heeft de WAD geadviseerd om in de zuidoosthoek van het plangebied het bovenste archeologische niveau op te graven. Dit niveau werd immers in dit deel van het plangebied bedreigd door de nieuwbouwplannen. Het gaat om een opgraving van ca. 150 m².

De gemeente Veere heeft vervolgens besloten de WAD opdracht te geven voor deze opgraving. Dit is in lijn met landelijke wetgeving, het Walchers archeologiebeleid en het gemeentelijke bestemmingsplan. Het doel van dit onderzoek voor de gemeente Veere was om de bewoningsresten van dit bovenste archeologische niveau veilig te stellen door middel van opgraving (behoud ex situ).

De (WAD) heeft deze opgraving onder certificaat in lijn met de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) 4.1 en de BRL 4000 en de aanvullende provinciale richtlijnen uitgevoerd.

Voor de opgraving heeft de WAD een Programma van Eisen (Silkens 2024 PvE VEDO_024_005) en een Plan van Aanpak (Silkens 2023 PvA VEDO_024_005) opgesteld, waarin de probleemstelling, het doel, de vraagstelling en de beoogde methode van het onderzoek is uitgeschreven.

Aan de basis van het PvE liggen de resultaten en de conclusies van het verkennende vooronderzoek. In hoofdstukken 2 en 3 van dit rapport worden deze opnieuw besproken.

Voor de opgraving heeft de WAD vervolgens een specifiek verwachtingsmodel opgesteld (zie ook paragraaf 3.5):

- Op een wat grotere diepte zijn sporen en vondsten te verwachten die in relatie staan met de vroegmiddeleeuwse ringwalburg en de

laatmiddeleeuwse bewoning rondom. Het plangebied ligt net buiten de reconstrueerde contour van de gracht rond deze burg. Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat dit niveau op een diepte van ca. 1,5 m onder maaiveld ligt en niet bedreigd wordt door de nieuwbouwplannen.

- In de zuidoostelijke hoek van het terrein werden op ca. 50 cm onder maaiveld (ca. 2,5 m +NAP) funderingen aangetroffen van die mogelijk tot de 17e-eeuwse bebouwing behoorde, zoals is aangegeven door Goliat op zijn kaart uit 1648, behoorde. Naast enkele muurrestanten is er ook een waterbak en een ronde bakstenen put opgetekend. Deze werden niet verder onderzocht maar gevrijwaard voor de opgraving. Deze resten worden bedreigd door de nieuwbouwplannen.

- In de noordelijke helft van het plangebied is het bovenste archeologische niveau verstoord door de bouw van de inmiddels gesloopte school. In de westelijke helft van het plangebied worden de archeologische niveaus niet bedreigd door de nieuwbouwplannen.

1.2 Wettelijk en beleidskader

Het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de Erfgoedwet en de Monumentenwet 1988, die binnenkort overgaat in de Omgevingswet. In de wet is bepaald dat de gemeente de archeologie regelt in de gemeentelijke bestemmingsplannen. De Walcherse gemeenten hebben daartoe een archeologiebeleid vastgesteld in de Nota archeologische monumentenzorg Walcheren 2024-2034. Hierin is een inventarisatie gemaakt van de archeologische waarden en verwachtingen op Walcheren, vertaald in de Archeologische Waarden- en Verwachtingskaart Walcheren 2024. Ook zijn zes hoofdthema's geformuleerd die richtinggevend kunnen zijn bij het nemen van selectiebesluiten. Naar de hoogte van de archeologische waarde en verwachting en met de hoofdthema's in ogenschouw is een Beleidsadvieskaart opgesteld met een vrijstellingsregeling. Dit is vertaald in alle gemeentelijke bestemmingsplannen, waarin regels verbonden zijn aan de dubbelbestemming Waarde Archeologie. Het plangebied heeft de dubbelbestemming Waarde Archeologie 3 met een vrijstelling van onderzoek voor graafwerkzaamheden, dieper dan 40 cm, met een oppervlakte kleiner dan 500 m².

Indien de provincie als bevoegde overheid optreedt dan geldt het provinciale archeologiebeleid

vastgesteld in de Cultuurnota 2017-2020. Dit is hier niet van toepassing.

1.3 Doel en onderzoeksopdracht

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn twee vindplaatsen aangetroffen: één middeleeuwse laag met sporen van metaalbewerking en één huisplaats en erf uit de nieuwe tijd. De middeleeuwse laag wordt niet verstoord door de geplande werkzaamheden en wordt in situ bewaard. De nieuwtijdse vindplaats wordt wel verstoord door de werkzaamheden. Daarom heeft de WAD geadviseerd om deze huisplaats op te graven. Het doel van het onderzoek was het documenteren van de sporen en vondsten zodat de vindplaats ex situ bewaard kan worden.

1.4 Specifiek verwachtingsmodel

Tijdens het proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd op 15 en 16 februari 2024, kon worden vastgesteld dat de bodem ter hoogte van het oostelijke deel van het voormalige schoolgebouw tot een diepte van ca. 1,1m onder maaiveld is ontgraven tbv een kruipkelder. De grond is na de sloop weer aangevuld met geel bouwzand. Op een diepte van ca. 1,5 m onder huidig maaiveld (ca. 1,6 m +NAP) is een bewoningsniveau aangesneden met duidelijke antropogene sporen. Het gaat met name om een aantal kuilen met daarin ondermeer Pingsdorf aardewerk, Maaslands en grijsbakkende waar. Ruw geschat lijken de sporen dus in de 12e-13e eeuw te plaatsen. Eén kuil is gebruikt als dump voor metaalslakken. In de zuidoostelijke hoek van het terrein werden op ca. 50 cm onder maaiveld (ca. 2,5 m +NAP) funderingen aangetroffen die mogelijk tot de 17e-eeuwse bebouwing, aangegeven op de kaart van Goliath, behoorden. Naast enkele muurrestanten is er ook een waterbak en een ronde bakstenen put opgetekend. Deze werden niet verder onderzocht maar zijn bewaard voor de opgraving.

1.5 Vraagstelling en onderzoeksvragen

In relatie met de NoaA (hfdst 24) was het onderzoek aan de Zuidstraat 14 en Singel 8 met name gericht op de ruimtelijke ontwikkeling van de Domburg waarbij het (verschillend) gebruik van ruimten ook een aandachtspunt vormde. Ook was het onderzoek gericht op het herleiden van de functies van de verschillende gebouwen binnen het onderzoeksgebied.

Eveneens in relatie met de NoaA vormt diversiteit en wooncultuur een belangrijk onderzoeksthema. Kan aan de hand van de archeologische resten vastgesteld worden welke beroepsgroep hier actief was?

Het onderzoek was dan ook gericht op de herleiding van materiële cultuur van de voormalige bewoners en gebruikers van het onderzoeksgebied. Ook is gekeken of aan de vondst van serviesgoed en ander huisraad de dagelijks gang van zaken binnen een huishouden, verschillen tussen arme en welgestelde huishoudens, maar ook in aspecten als identiteit en mentaliteit van gebruikers herleid kunnen worden. Op grotere schaal geeft dit afval inzicht in de handelscontacten van de stad en de positie van de stad in relatie tot nabijgelegen, maar ook verder weg gelegen steden.

Daarnaast is gekeken naar de vraag of ecologisch materiaal inzicht kan verschaffen in consumptie, bereidingswijzen, leefomstandigheden en eet- en drinkgewoonten. Uitgebreide studie van materiaal uit afvalkuilen en beerputten is hiervoor noodzakelijk.

Specifiek golden de volgende onderzoeksvragen:

-Zijn er naast de muurresten en waterput gevonden in de proefsleuven verdere archeologische bewoningssporen, bebouwingssporen en andersoortige sporen in het onderzoeksterrein aanwezig? Zo ja, wat is de aard, datering en mate van conservering van deze sporen?

-Kan op grond van de bebouwingssporen een reconstructie gemaakt worden van onderzoeksgebied in de verschillende gebruiks-/bewoningsfasen van de bebouwing die Goliath aangeeft? Zo ja, hoe ziet deze reconstructie eruit en komt deze overeen met de historische kaarten?

-Kan op grond van de bebouwingssporen en van de overige sporen een reconstructie gemaakt worden van het gebruik van de verschillende gebouwen binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, hoe ziet deze reconstructie eruit?

-Welke overige informatie kan verkregen worden over ambacht / industrie / bewoning uit aard en vulling van verschillende grondsporen, waaronder beerputten, afvalkuilen en waterputten?

-Zijn er verschillende bewonings- en/of bebouwingssporen te onderscheiden? Zo ja, in welke vorm? Welke verdere uitspraken zijn over dit onderscheid te doen?

-Zijn archeologische vondsten aanwezig? Zo ja, wat is de aard, datering en mate van conservering van deze vondsten?

-Welke informatie verschaffen de vondsten (inclusief bouwelementen) over de economische cultuur en voedsel economie van de voormalige bewoners?

-Wat is de aard en de mate van conservering van paleo-ecologische resten? Welke uitspraken maken zij mogelijk over de materiële cultuur, status, voedsel economie en de leefomstandigheden van de

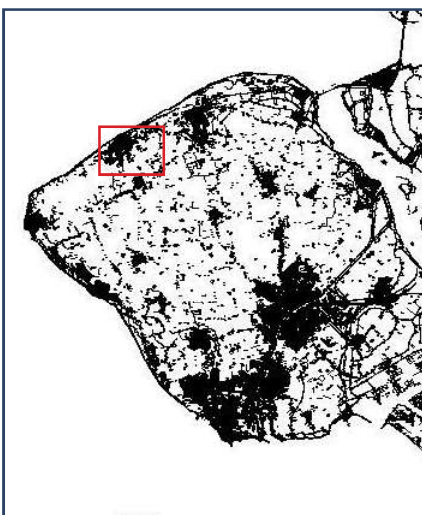
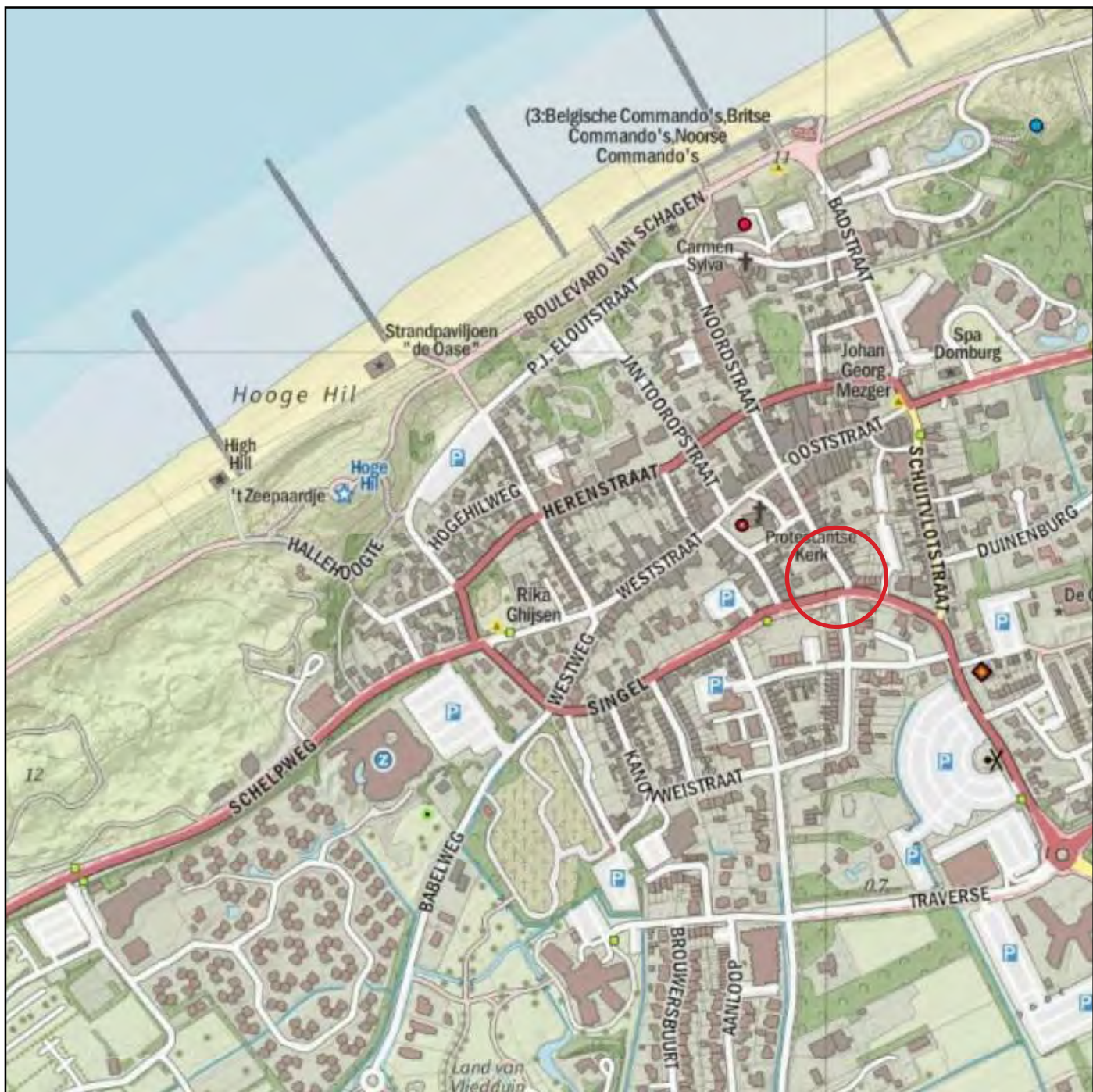

Fig. 1 Het plangebied op de topografische kaart (rood omkaderd).
 Het onderzoeksgebied is rood omkaderd weergegeven (luchtfoto: PDOK).

bewoners / ambachtslieden (per bewoningsfase)?

1.6 Ligging van het onderzoeksgebied

Het plangebied betreft een hoekperceel en omvat zowel Zuidstraat 14 als Singel 8 in de bebouwde kom van Domburg.

1.7 Huidig gebruik en toekomstig gebruik van het onderzoeksgebied

Het voormalige schoolgebouw dat direct ten noorden van de opgraving stond, is gesloopt vlak voor het archeologische veldonderzoek. Het terrein is daarna ingericht voor nieuwe woonhuizen.

1.8 Werkwijze

Het veldwerk van dit onderzoek is uitgevoerd door een team geleid door de WAD. Beide archeologen van de WAD zijn als senior KNA Archeoloog geregistreerd:

- Bram Silkens, actorregistratienummer 97535235
- Bernard Meijlink, actorregistratienummer 41342211

Het veldwerk is mede uitgevoerd door R. Lindley en M.K. Turner (studenten UCR) en H. Bostelaar (vrijwilliger).

Het veldwerk en de voorbereiding ervan geschiedde conform KNA 4.1 en de rapportage conform KNA 4.2.

Het gaat in principe om een opgraving met twee onderzoeksvlakken. Het eerste vlak op het niveau van de funderingen en keldervloeren. Het tweede vlak vormt een controlevlak na het opruimen van de structuren. Hierin was de verwachting dat nog afvalcontexten (beerputten, waterputten en – keldertjes) gevonden worden.

De opgraving was erop gericht om vlakdekkend onderzoek te verrichten. Alle binnen het onderzoeksgebied optredende archeologische sporen en structuren zijn conform de KNA vrij gelegd en gedocumenteerd. Vondsten zijn conform KNA verzameld.

Op basis van de proefsleuven is er een zone in kaart gebracht waarbinnen resten van de bebouwing, aangegeven op de kaart van Goliath, te verwachten zijn. Hierbinnen waren twee werkputten gepland van 15 x 7,5 meter. Afhankelijk van de resultaten in het veld zijn deze afmetingen in overleg met opdrachtgever en bevoegd gezag aangepast.

Fig. 2 De locatie van de werkputten van het proefsleuvenonderzoek en de opgraving (luchtfoto: PDOK).

Ten behoeve van het archeologisch onderzoek zijn door de Walcherse Archeologische Dienst de volgende bronnen geraadpleegd:

Adressen (al dan niet digitaal)

- ARCHIS (AMK, IKAW, omg en wng)
- Nedbrowser Veere (topografie, kadastragegevens)
- Kaart Cultuurhistorie Zeeland (historische kaarten, luchtfoto's)
- Luchtfotografische documentatie (Geoweb Provincie Zeeland)
- Luchtfotografische documentatie 1974 (Erfgoed Zeeland)
- Zeeuws Archief (historische kaarten, foto's, bouwtekeningen, kadastrale minuut)
- Zeeuwse Bibliotheek (fotobank)
- Zeeuws Archeologisch Archief
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Oude kaarten

- Visscher-Romankaart (1650)
- Topografische Kaart van de Hattinga's (1750)
- Kadastrale kaart van Walcheren (Kuijper 1852)
- Kadastrale kaart van Walcheren (1875)
- Bonnebladen (1926)

Aardwetenschappelijke kaarten

- Rijks Geologische Dienst (RGD). Geologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad Walcheren, Haarlem: 1972, Tweede druk 1997.
- RGD. Toelichtingen bij de Geologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad Walcheren, Haarlem: 1972, Tweede druk 1997.
- Geomorfologische kaart Van nationaal Georegister versie 2008 geraadpleegd in Archis 3
- Bodemkaart (1984/1994) 2014 uit Archis 3
- Bennema, Ir. J. en Dr. Ir. K. van der Meer. De Bodemkartering van Nederland, deel XII, De Bodemkartering van Walcheren. *Verslagen van landbouwkundige onderzoeken no. 58.4*, Stichting voor Bodemkartering, 's-Gravenhage: 1952.

Voornaamste literatuur: zie literatuurlijst achteraan.

2. Geologie en bodem

De bodemopbouw van Walcheren kent minimaal vier horizonten die samenvallen met een stilstandfase in de vorming van een sedimentatie. Het gaat om de top van het Pleistoceen dekzand, soms nog afgedekt door basisveen, om de top van de mariene afzettingen van het Laagpakket van Wormer, om de top van een dik pakket veen behorend tot het Hollandveen Laagpakket en tenslotte om de top van de mariene afzettingen behorend bij het Laagpakket van Walcheren. In dit laatste pakket kunnen nog meer horizonten behorende bij korte stilstandfasen in de sedimentatie voorkomen.

De top van van het Pleistoceen dekzand is vanaf ca. 5500 v. Chr. op heel veel plaatsen op Walcheren diepgaand geërodeerd door kreekgeulen en overstromingen. De top van het Pleistoceen zand is hierdoor ter plaatse van de onderzoeksgebieden komen te liggen tussen 25 en 20 meter (noord) en 20 en 15 meter (zuid) onder huidig maaiveld. De afzettingen die met de kreekgeulen en de overstromingen gepaard gaan, behoren tot het Laagpakket van Wormer en komen ongeveer 2000 v. Chr. tot een eind. De top van deze sedimentatie, op ca. 1,60 m onder maaiveld, lijkt samen te vallen met een nat en zompig landschapstype dat overwegend

onherbergzaam zal zijn geweest en de basis vormde van een drassig veenmoeras.

Het is duidelijk dat in beide bodemhorizonten nauwelijks tot geen archeologische resten verwacht kunnen worden. Zij worden bij dit onderzoek verder buiten beschouwing gelaten.

Ongeveer 2000 v. Chr. was de kust gesloten en vormde zich daarachter een veenmoeras. In de volgende 1500 jaar vormde zich een dik veenpakket dat behoort tot het Hollandveenpakket. Vanaf ca. 500 v. Chr. kon dit moeras door nieuwe openingen in de duinenrij langs de kust zich geleidelijk gaan ontwateren. Vanaf die tijd kennen we vindplaatsen met archeologische resten van bewoning. Het gaat om sporen en vondsten behorende tot de ijzertijd en ook de Romeinse tijd die terug te vinden zijn in de top van het Hollandveen en in een afdekkende, zogenaamde Slufterlaag: een dunne kleilaag als sediment van lokale overstromingen die vooral in het noorden van Walcheren voorkwamen.

Vanaf de derde eeuw na Chr. wordt het Walcherse veenlandschap geteisterd door steeds heviger overstromingen. Het is het gevolg van een samenloop van omstandigheden: aan de ene kant was het

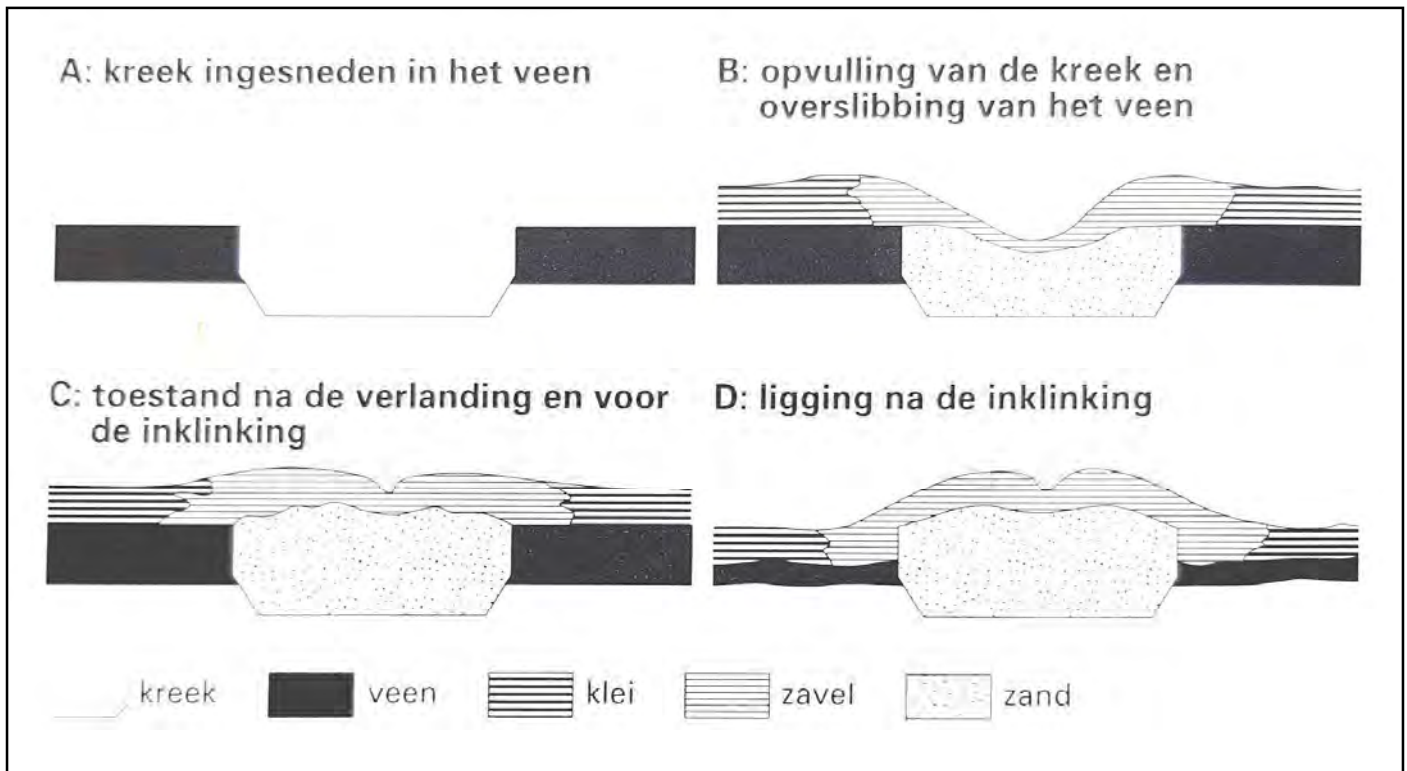

Fig. 3 De vorming van een kreekrug. Bron: Berendsen 1997 naar Bennema en Van der Meer 1952.

Kaart	Code	Description
Pleistoceen		op 30 - 25 m -NAP
Bodemkaart NL	Mn25C	niet gekarteerd, d.m.v. extrapolatie: kalkarme Poldervaaggronden, sterk siltig zand, sectie 5
Geologische kaart	A0.2	niet gekarteerd, d.m.v. extrapolatie: Laagpakket van Walcheren (vml Duinkerke-II) op Hollandveen op Laagpakket van Wormer (vml afzettingen van Calais). Deze afzettingen zijn ter hoogte van het plangebied afgedekt met <2m aan Jonge Duin- en Strandafzettingen.
Bennema & vd Meer	Dv3	slibhoudende vervlogen duinzandgrond
Geomorfologie	2M92E	2 - Reliëf niet-dalvormige landvormgroepen; Vlakland reliëf; 9 - Antropogeen: Landvormen die door menselijk handelen zijn ontstaan; E - vervlakt door afgraving en/of egalisatie.

Tabel 1 Overzicht geologische kaarten

maaiveld door intensieve ontwatering in de Romeinse tijd lager komen te liggen en aan de andere kant trad in deze periode een zeespiegelstijging op. Opnieuw wordt het gebied een getijdenlandschap en wordt het lange tijd onbewoonbaar. Diepe getijdengeulen doorsniden het landschap en spoelen het veen weg. In de geulen vindt overwegend sedimentatie van zavel en zand plaats. Tussen de kreekgeulen vindt door tijdelijke overstromingen een meer kleiige sedimentatie plaats. Dit zijn de zogenaamde kom- of poelgebieden. Het is een dynamisch proces dat perioden van rust en perioden van hevige overstromingen kende. Het Walcherse landschap is dan ook doorsneden geweest door een dicht netwerk van kreekgeulen uit verschillende fasen. De afzettingen die gepaard gaan met deze getijde-kreekgeulen en overstromingen rekenen we tot het Laagpakket van Walcheren. Omdat het zandige sediment van de kreekgeulen minder kon inklinken dan het kleiige sediment en het onderliggende slappe veen in de tussenliggende komgebieden, trad zogenaamde differentiële klink op. Dit wil zeggen dat de verlande kreekgeulen als kreekruggen in het ingeklonken kom- of poellandschap kwamen te liggen (zie fig. 3).

Vanaf ongeveer de zesde eeuw komt de zee langzaam tot rust en komen de eerste mensen weer terug. We kennen uit deze periode de nederzetting Villa Walichrum in de noordelijke kustzone. In de latere eeuwen neemt de bevolking toe en zoeken de mensen hun heil op de hoger gelegen kreekruggen. Hier bouwden zij hun huizen en legden zij hun akkers aan. In de tussengelegen, drassige komgebieden lieten zij hun vee weiden. In de top van de kreekafzettingen die zich direct onder de bouwvoor bevinden zijn archeologische resten vanaf de middeleeuwen te verwachten.

Op de geologische kaart (zie fig. 4) ligt het planningsgebied net binnen de niet gekarteerde zone die samenvalt met de toenmalige bebouwde

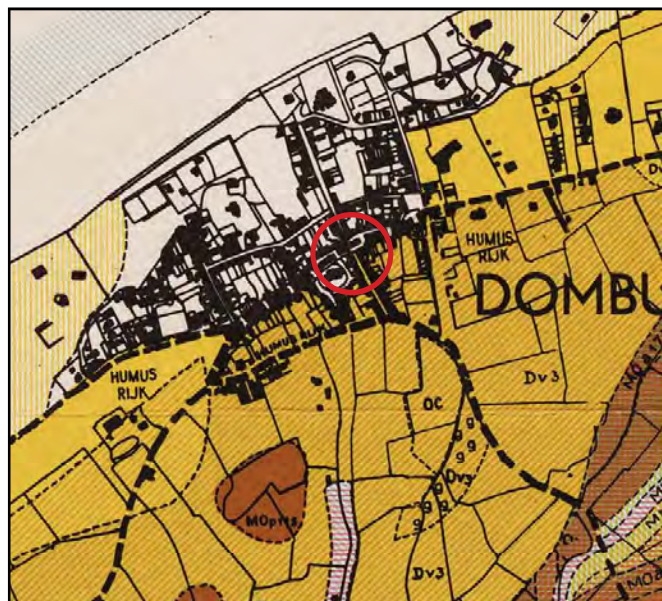

Fig. 4 uitsnede van bodemkaart van Bennema en Van der Meer.

kom. Toch kunnen we de geologische structuur goed reconstrueren. Het planningsgebied ligt tussen twee smalle kreekruggen (DO.2 Duinkerke II-afzettingen (Laagpakket van Walcheren)) in een zone met komafzettingen (Duinkerke II-afzettingen (Laagpakket van Walcheren) op Hollandveen op Calais-afzettingen (Wormer-lid), aangeduid met code AO.2. De gele stippen geven aan dat dit profieltype bedekt is met minder dan 2 meter jonge duin- en strandzanden.

Op de gedetailleerde bodemkaart van Walcheren uit 1952 van Bennema en Van der Meer betreft de zone waar het plangebied zich bevindt een siltbevattende verdampdeuingrond (Dv3). (zie fig. 5) We kunnen niet afleiden hoe de bodem eruitziet onder het vervlogen duinzand op basis van deze kaart.

In de bovenstaande tabel hebben we de classificaties opgenomen die van toepassing zijn op het plangebied op de Bodemkaart en de Geomorfologische Kaart (BRO). De classificaties zijn ontleend aan Archis 3.

3. Overzicht bekende gegevens (vooronderzoek)

3.1 Onderzoeksgeschiedenis

Bureauonderzoek

Op basis van het bureauonderzoek is een specifiekeverwachtingsmodel opgesteld voor de onderzoekslocatie.

Op een grotere diepte (circa 1,5 m +NAP) konden resten worden verwacht van de periode 900-1200 (vroeg-middeleeuwen D t/m late middeleeuwen A). Het plangebied ligt net buiten de vroegmiddeleeuwse ringwalburg. Het plangebied ligt net buiten de gereconstrueerde contour van de gracht rond deze burg.

Op circa een halve meter onder het huidige straatniveau (deze is circa 3 m +NAP ten tijde van het bureauonderzoek) konden resten van gebouwen aanwezig zijn. Volgens de oude kaart van Domburg uit 1648 gemaakt door Goliath stonden binnen de grenzen van het plangebied enkele gebouwen. Deze gaan waarschijnlijk nog verder in tijd terug dan de zeventiende eeuw.

De kans werd ingeschat dat een deel hiervan is verstoord. Oude foto's deden vermoeden dat in het plangebied later ook nog een ander gebouw heeft bestaan, voordat in de jaren zestig van de vorige eeuw de school hier is gebouwd.

Proefsleuvenonderzoek

Dit verwachtingsmodel is getoetst door middel van een proefsleuvenonderzoek. De vraagstelling was het volgende:

Zijn in het onderzoeksgebied archeologische resten uit de middeleeuwen en/of nieuwe tijd

aanwezig? Hoe zijn deze resten geconserveerd en hoe kunnen ze worden gewaardeerd?

De onderzoeksstrategie bestond uit het graven van drie proefsleuven. De eerste sleuf is aangelegd ter hoogte van de gesloopte school, om te onderzoeken in welke mate de bouw van de school de onderliggende archeologische resten heeft beschadigd. De andere twee sleuven zijn aangelegd ter plaatse van het schoolplein aan de Singel, dwars over de contouren van de bebouwing ingetekend door Goliath in 1648,

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn werkput 1, ter plaatse van het gesloopte schoolgebouw, op een dieper niveau (circa 1,7 m +NAP) greppels en afvalkuilen aangetroffen. Opvallend is de grote hoeveelheid metaalslak die hierin is aangetroffen naast aardewerkscherven en dierlijk botmateriaal. Deze slak duidt op de aanwezigheid van lokale metaalbewerking. De afvalkuilen behoren tot de eerste fase, boven deze afvalkuilen is een greppel ingesneden. De greppel bevatte geen artefacten en kon daarom niet gedateerd worden. Op basis van het aardewerk uit de afvalkuilen (Paffrath, Pingsdorf en Maaslands) is een datering mogelijk van 900-1200. Een tweede fase (de greppels) kan aan het einde van deze periode liggen of in de 13e eeuw.

In werkputten 2 en 3, onder het voormalige schoolplein, is een niveau aangetroffen op circa 0,4 m -mv (2,45 m +NAP) uit de periode 1600-1800. Het betreffen de funderingen van een huisplaats, een kelder en een ronde waterput. De locatie van de aangetroffen funderingen komen overeen met het ingetekende gebouw op de kaart van Goliath uit 1648.

Het middeleeuwse niveau, mogelijk in twee fases aanwezig, ligt op een diepte dat deze niet bedreigd

Kaart/luchtfoto	Periode	Indicator	Opmerkingen
Goliath	1648	ja/nee	twee gebouwen en erfje
Visscher-Roman	1680	ja/nee	gebouwen
Hattinga	1750	ja/nee	klein gebouw
Kadasterkaart	1832	ja/nee	bebouwing, gedetailleerde kaart ontbreekt
Bonnebladen	1910	ja/nee	gebouwen
Luchtfoto	1959	ja/nee	twee gebouwen in een hoek
Luchtfoto	1974	ja/nee	schoolgebouw

Tabel 2 Overzicht geraadpleegde oude kaarten en luchtfoto's

Eigenschap	Verwachting
1. Datering	middeleeuwen; nieuwe tijd
2. Complextyp	stedelijke nederzetting, dorpsboerderij
3. Omvang	In het gehele onderzoeksgebied worden resten verwacht
4. Diepteligging	Op basis van het IVO-P onderzoek liggen de resten uit de late middeleeuwen op een diepte van circa 40 cm -mv (circa +2,45 m NAP) Resten uit de vroege middeleeuwen worden rond 1,5 m -mv (1,7 m NAP) verwacht.
5. Gaafheid/conservering	Resten van funderingen, kelders, tonputten en andere structuren zijn naar verwachting vanaf een bepaalde diepte naar beneden goed geconserveerd.
6. Locatie	De verwachting geldt voor het gehele onderzoeksgebied
7. Uiterlijke kenmerken	Late middeleeuwen / nieuwe tijd: naar verwachting muurwerk, beerputten, waterputten en water- of beerkelders en afvalkuilen. Vroege middeleeuwen: afvalkuilen, greppels en een donkergekleurde, humeuze "vuile" laag
8. Mogelijke verstoringen	De bouw van de onlangs gesloopte school en mogelijk voorgaande bebouwing, later dan de gekarteerde gebouwen in 1648.

Tabel 3 Verwachtingsmodel

wordt door de bouwplannen. Het nieuwtijdse niveau met de huisplaats wordt wel bedreigd door de geplande werkzaamheden. De WAD heeft dan ook geadviseerd dit deel op te graven. en heeft hiervoor een programma van eisen (PvE) en een plan van

aanpak (PvA) opgesteld. In het PvE is bovenstaand verwachtingsmodel opgenomen. Ook zijn hierin de onderzoeksvragen opgenomen.

Fig. 5 Uitsnede van de kaart van Goliat uit 1648. Te zien is een huisplaats op de hoek van de huidige Singel en Zuidstraat in Domburg. De rode cirkel geeft de locatie van het plangebied aan.

4. Sporen en Structuren

4.1 Inleiding

Op 2, 3 en 4 april 2024 heeft de WAD een opgraving uitgevoerd aan de Zuidstraat 14 en Singel 8. Deze opgraving volgt op een bureauonderzoek en proefsleuvenonderzoek van februari 2024. Tijdens het vooronderzoek is een middeleeuws niveau en een nieuwtijds niveau aangetroffen. Het nieuwtijdse niveau bestaat uit een huisplaats uit de 17e en 18e eeuw en werd bedreigd door de bouwplannen. Het advies was dan ook om deze huisplaats op te graven.

Het veldonderzoek is uitgevoerd op basis van het Plan van Aanpak (VEDO_024_005_PVA) en een Programma van Eisen (VEDO_024_005_PVE) opgesteld door B. Meijlink.

De opgraving is verdeeld in twee werkputten, de zuidelijke WP1 van circa 8x16 m en de noordelijke werkput WP2 van circa 6x16 m.

Het veldteam bestond uit Bram Silkens en Bernard Meijlink (WAD; beiden senior KNA Archeoloog), R. Lindley en M.K. Turner (studenten UCR) en H. Bostelaar (vrijwilliger). Het veldwerk stond onder toezicht van een OOO-deskundige van BODAC.

4.2 Stratigrafie profielen

Van boven naar beneden waren er in de proefsleuven drie niveaus te onderscheiden. Op circa 40 cm -mv (2,54 m +NAP) ligt een nieuwtijds niveau met structuren en sporen. Dit niveau correleert aan de top van een humusrijke laag van circa 80 cm dikte. Dit betreft waarschijnlijk ingewaaid duinzand dat opnieuw is gecultiveerd. Onder dit humeuze zandpakket is een donkergrijsbruine laag aanwezig op circa 1,7 á 1,8 m +NAP. Dit is waarschijnlijk de middeleeuwse bouwvoor. Deze laag heeft een dikte van circa 20 cm en bestaat uit humeus zand. Direct hieronder bevindt zich een sporenlaag op circa 1,6 m +NAP. Dit niveau is lichtgrijsbruin en bestaat uit siltig zand met fosfaatvlekken. Ook deze laag is antropogeen, aangezien er, naast verschillende grondsporen met vondsten in de vulling, ook vondsten zijn gedaan uit de laag zelf op dit niveau, waaronder een aardewerkscherf en dierenbot.

De coupe door grondspoor S15 van de opgraving leidde tot een profielopname en de aanleg van een klein proefputje met een vlak 2. In de profielopname zijn zes verschillende middeleeuwse ophooglagen gedocumenteerd (fig. 6).

4.3 Sporen en structuren

Vlak 1

Zoals gezegd is het eerste vlak op een niveau aangelegd tussen +1,874 (ZW-hoek van opgraving) en +2,46 m NAP (O-zijde opgraving). In figuur 7 zijn de NAP-waarden terug te vinden. In dit eerste vlak zijn aan verschillende type sporen de spoornummers 1 t/m 18, 22 t/m 38 en 1001 t/m 1006.

Lagen

De laatste spoornummers betreffen grondlagen. In het veld zijn deze lagen alle als ophooglaag beschreven. Alleen laag S1006 (VLEK in fig. 7) heeft de beschrijving menglaag gekregen. Zoals te verwachten is in Domburg zijn de lagen van zwak siltig zand. De lagen zijn donker van kleur, behalve S1003 (in fig. 7) Deze is lichtbruin. De lagen dateren vanaf de late middeleeuwen tot in de nieuwe tijd. De ophooglaag S1004 (fig. 7) beslaat bijna driekwart van het eerste vlak en lijkt aan de basis te liggen. Uit de laag is een scherf van een grijsbakkende pot verzameld (vnr. 7), evenals twee munten van een koperlegering. De voorstelling van de zwaar verweerde munten is niet te lezen; het kunnen ook rekenpenningen zijn.

In de zuidwesthoek van de opgraving overlappen de overige lagen elkaar. Uit laag S1001 (fig. 7) zijn 12 scherven verzameld die alle in de nieuwe tijd dateren met een reikwijdte van de zestiende eeuw (majolica) tot in de negentiende eeuw (industriëel wit) (vnr. 3, zie beschrijving in paragraaf 5.2).

Uit laag S1002 (fig. 7) zijn eveneens twaalf aardewerkscherven verzameld met dezelfde reikwijdte in datering als S1001 (vnr. 4, zie beschrijving

Fig. 6 Middeleeuwse ophooglagen in noordprofiel van proefputje.

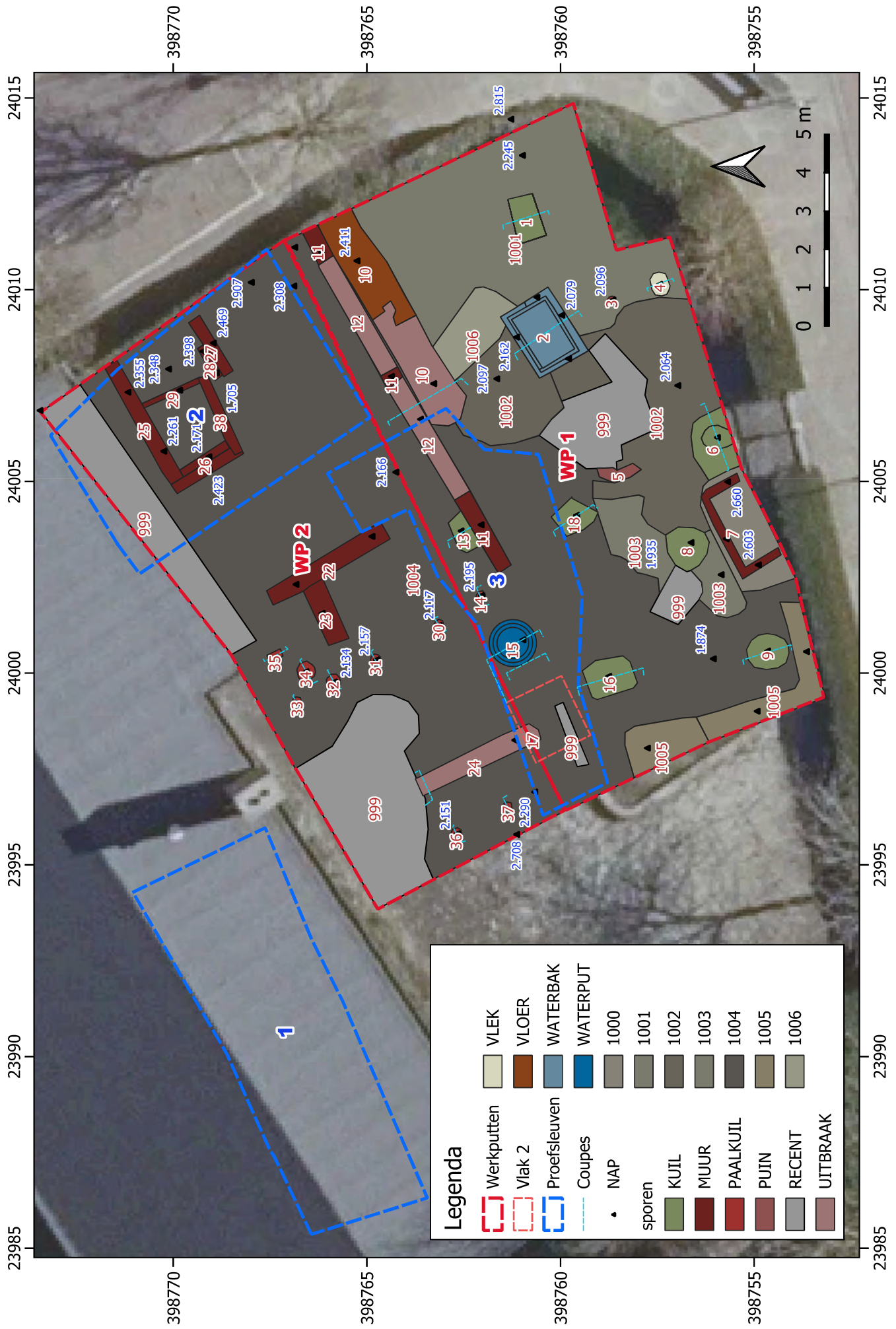

Fig. 7 Overzichtskaart met alle sporen van de werkputten, NAP-waarden, coupelijnen en putgrenzen van proefsleuven

in paragraaf 5.2). De overige lagen zijn kleinere, eventueel dagzomende lagen die zijn terug te voeren op sloopwerkzaamheden en egalisaties door de eeuwen heen.

Muurwerk

Al de muurresten S11, (S22, S23, S24 rommelig), S25, S26, S27, S28, S29 en S38 zijn opgebouwd uit zachte roodoranje en gele moppen gevoegd met een geelbruine mortel (fig. 8 en 9). Sommige stenen vertonen ook groene verglazing. De steenlagen zijn telkens 6 of 6,5 cm hoog. De baksteenmaten variëren tussen 24 x 11 x 6 en 28 x 14,5 x 7,5 cm. De meeste funderingen vertonen gebruik van halve en hele bakstenen; de muurresten S22 en S23 laten alleen halve stenen zien. Van de sporen S24 en S28 rest alleen rommelig los puin bestaande uit halve moppen. S17 is onderdeel van S24. Het bestrate paadje S10 is met dezelfde soort stenen gelegd en vertoont ook rode stenen.

Muur S25 was 3,5 m lang en 0,49 m breed en had nog 3 steenlagen. Muurrest S26 was 2 m lang en 0,40 m breed, had nog vier lagen en vertoonde aan de oostzijde een versnijding met een halve steenbreedte. Muurrest S27 was 1,70 m lang en 0,25 m breed en had nog twee lagen. Restant S28 was nog maar 1 m lang en 0,20 m breed en had maar één laag. Het kan daarom

ook het restant van een vloertje zijn.

S22 was 3,5 m lang en 0,55 m breed had nog maar één (rommelige) steenlaag. S23 was 1,60 m lang en 0,60 m breed. Ook hier was nog maar één rommelige steenlaag over.

Muur S11 en uitbraaksleuf S12 vormen dezelfde muur als in het proefsleuvenonderzoek is aangetroffen (toen S16 genoemd, hierin/hierop is toen een hondenskelet aangetroffen). Binnen de opgraving vertoont de muur een lengte van 10 meter. De kopse kant, de voorgevel, van het voormalige gebouw ligt blijkbaar net buiten de opgraving onder de huidige stoep. S11 is anderhalf steens breed en heeft een breedte van 46 cm en een hoogte van 22 cm. Er zijn 3 steenlagen bewaard. Het vloertje S10 zou een bestrate paadje kunnen zijn.

Een recent stuk muurwerk (S7) lag aan de straatkant van de Singel half in het profiel van de opgraving. Er restten nog twee lagen van recente baksteen.

Putten en waterkelders

Tijdens de opgraving zijn in vlak 1 twee waterputten opgegraven en een waterkelder of waterbak.

Grondspoor S18 centraal in werkput 1 is in het vlak als een kuil geïnterpreteerd, maar bleek in de coupe een uitbraakspoor van de bovenbouw van een zogenaamde tonput. We hebben geprobeerd de

Fig. 8 Overzichtsfoto van het muurwerk genomen vanuit noordwesten

Fig. 9 Overzichtsfoto van muurresten S25-S29, S38. Op achtergrond S22 en S23. Foto genomen vanuit het oosten.

tonput op te graven, maar in de coupe bleek dat dit onmogelijk was. Het hoge grondwater (het was een erg natte periode) veroorzaakte dat het omliggende losse zand wegsijpelde en dat dieper graven door de slappe smurrie onmogelijk was (zie fig. 10 en 11). Er is tot een diepte van 1,15 m (0,94 m +NAP) onder vlakniveau ontgraven. Op dat moment hebben we besloten het spoor niet verder te verstoren en in situ te bewaren. Door de geplande bouw wordt het spoor niet bedreigd. Opgraven van het spoor kan in de toekomst onder veel betere omstandigheden plaatsvinden.

De kuil boven de ton had als voornaamste vulling oranjebruine zelas, naast houtskool en aardewerk. Uit de vulling konden een majolica scherf, vier scherven roodbakkerd aardewerk, een scherf van Nederrijns roodbakkerd aardewerk en een scherf van witbakkerd aardewerk verzameld worden. Ze dateren het spoor tussen 1700 en 1850. De ton had een diameter van 55 cm.

In de westelijke helft van de opgraving bevond zich de gemetselde kraag van een waterput S15. De put had een buitenste diameter van 95 cm. De insteek had een diameter van ca. 120 cm. De put was niet diep en bestond uit maar zeven steenlagen. In totaal reikte de put nog maar 56 cm in de diepte. Daaronder bevonden zich lagen behorende bij de middeleeuwse niveaus. Blijkbaar heeft het grondwater hier ook in de voorbije eeuwen al hoog onder het maaiveld gestaan. Het metselwerk was slordig en bestond uitsluitend uit halve bakstenen. Deze waren oranje en geel en 10 cm breed. In de vulling van de put kwamen geen vondsten voor die de moeite van het verzamelen waard waren. Het ging enkel om puinbrokken in een donkere vulling van kleiig zand.

In het zuidoostelijke kwart van de opgraving lag een rechthoekige waterkelder met een lengte van 1,90 m en breedte van 1,46 m. De kelder of waterbak

was opgemetseld met twee schillen. De binnenste schil bestond uit gele IJsselsteentjes (18 x 8 x 4 cm) en de buitenste schil bestond uit hergebruikte, gebroken moppen (.. x 13 x 6,5 cm). Beide schillen samen resulteerden in een wandbreedte van de bak van 21 cm. De donkere, zwak silige zandvulling bevatte subrecent puin, drie metalen nagels en acht aardewerkfragmenten met een reikwijdte in datering tussen de late middeleeuwen en de negentiende eeuw. Van deze waterbak was nog maar de onderste 40 cm bewaard.

Paalsporen

In de noordwestelijke hoek van de opgraving lijken de paalsporen S14, S30-31 en S36-37 in een regelmatig verband ten opzichte van elkaar te liggen. Mogelijk stonden in deze paalkuilen palen die een houtenstructuur hebben gedragen behorende bij een latere fase dan het stenen gebouw. Uit S30 kwam een scherf van industrieel wit aardewerk. Uit S31 kwam een geglazuurde scherf van roodbakkerd aardewerk. De structuur zal niet zwaar zijn geweest, gezien de afmetingen van de paalkuilen. De sporen hadden in het vlak een diameter tussen de 30 en 20 cm en waren in de coupe tussen de 5 en 22 cm diep.

Ten noorden van het achterdeel van het stenen

Fig. 10 Tonput S18, met slap uitlopend zand ernaast.

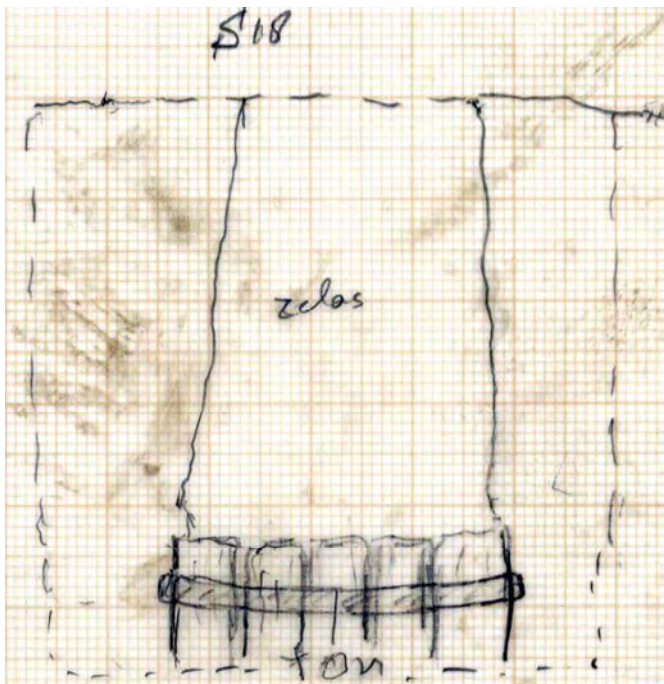

Fig. 11 Tonput S18, schaaltekening 1:20 van oostprofiel.

gebouw lag een clustertje van vier paalsporen, S32 t/m S35. Ze lijken niet een structuur te hebben gevormd. Ook dit waren relatief kleine paalsporen met een diameter tussen de 25 en 36 cm en een diepte tussen de 5 en 26 cm. Uit deze sporen kwamen geen vondsten tevoorschijn.

Het paalspoor S3 bleek in de coupe eigenlijk niet echt een spoor te zijn en is komen te vervallen.

Kuilen

In totaal zijn in vlak 1 van de opgraving negen sporen als een kuil geïnterpreteerd. Hiervan bleken de sporen S1, S4 en S6 in de coupe slechts 1 of 3 cm diep te zijn. Het kuilspoor S16 was ca. 1,30 m lang en 1 m breed. In de coupe was het spoor 40 cm diep. Het spoor bleek relatief recent en bevatte in de vulling twee bodemfragmenten van industrieel vervaardigde witte kopjes.

Het kuilspoor S13 lag tegen muurdeel S11, was 1,10 m lang en was in de coupe maar 8 cm diep. Ook dit spoor bleek relatief recent. Uit de vulling konden tien scherven van een melkteil van roodbakend aardewerk verzameld naast nog een andere scherv van roodbakend aardewerk en zes scherven van industrieel wit aardewerk.

De kuilsporen S8 en S9 in de zuidwesthoek van de opgraving waren beide ongeveer rond en hadden respectievelijk een diameter van 1,25 m en 1,10 m. In de coupe was S8 25 cm en S9 32 cm diep. Uit de vulling van S9 kwam een laatmiddeleeuwse scherv van grijsbakend aardewerk. Het gaat daarbij om een bodemfragment van een bakpan.

Vlak 2

Aan de westzijde van de opgraving is bij het zetten van een coupe door waterput S15 een tweede vlak aangelegd op een diepte van 1,99 m +NAP (zie fig. 12). In dit proefputje van ongeveer 2 x 3 meter is in het tweede vlak een greppelspoor S20 aangesneden en een kuilspoor S19. Beide sporen hadden houtskool in de vulling en waren maar enkele centimeters diep. De sporen tekenden zich af in een ophooglaag S21. Hieruit konden twee stuks metaalslakken, vijf dierbotten en een scherv van Pingsdorf aardewerk verzameld worden. In de profielopname van deze proefput konden zes verschillende ophooglagen onderscheiden worden (zie fig. 6). Van boven naar beneden gaat het om de sporen S1004, S21, S1007, S1008, S1009, S1010, afwisselend meer of minder organisch, humeuze zandige lagen. Deze ophooglagen laten zien dat ook buiten de ringwalburg in de volle middeleeuwen bewoning plaats heeft gevonden.

Vlak 1,5

Na opgraving van vlak 1 is onder de muurresten nog een controlevlak aangelegd om zeker te gaan, dat er geen beerputten of andere structuren en grondsporen aan onderzoek zouden ontsnappen. Er bleken in dit controlevlak geen nieuwe grondsporen of structuren aanwezig te zijn.

Structuren

De muren S25, S26, S29 waren al vrijgelegd in het proefsleuvenonderzoek. Toen werd deze structuur geïnterpreteerd als kelder bij het huis aan de Zuidstraat, er is alleen geen keldervloer aangetroffen. Het zullen daarom eerder funderingen. S27 en S28 betreffen funderingen, mogelijk van een binnenmuur. Hetzelfde geldt voor de funderingen S29, S26 en S38.

Naar alle waarschijnlijkheid zijn op basis van de parallelle oriëntatie de funderingen S25 en S11/12 van de buitenmuren van een en hetzelfde gebouw. Het gebouw zou daarmee een breedte krijgen van ca. 6,5 m, wat vanaf de middeleeuwen een gangbare breedte is van huizen in Zeeland.

Ten zuiden van S11 ligt een bestraat niveau (S10). Dit spoor heeft dan buiten naast het huis gelegen en zal een bestraat paadje zijn geweest.

Dwarsmuur S22 is ook naar alle waarschijnlijk van een dragende tussenmuur van hetzelfde gebouw. De funderingsresten S23 en de uitbraaksleuf S24 zullen samen met het verdwenen verlengde van muurestant S11 tot de fundering van het iets smallere achterdeel van het gebouw hebben behoord, met een breedte van 5,20 m. Dit komt heel erg overeen met het gebouw dat Goliath op zijn kaart van Domburg in 1648 heeft

Fig. 12 Overzichtskartaal van de middeleeuwse grondsporen in het tweede vlak.

getekend (zie fig. 13 en 5).

Het gebouw met voor- en achterdeel heeft een lengte van ongeveer 15 meter gehad. Precies is dit niet te meten, omdat de locatie van de voorgevel aan de Zuidstraat buiten de opgravingsgrens valt. Of we te maken hebben met een dorpsboerderij, waarvan het smallere achtergedeelte een stalfunctie heeft gehad, blijft ook onduidelijk. Sporen van mest of fosfaat zijn niet opgevallen tijdens de opgraving.

De datering van de muurresten en dus het gebouw blijft wat onduidelijk. De funderingen bevatten redelijk grote middeleeuwse moppen die op een oudere datering zouden kunnen duiden, namelijk 16e of 15e eeuw. Wel is daarbij ook sprake van veel hergebruik.

De observatie dat de muurresten mogelijk van het gebouw zijn dat in 1648 op kaart is gezet, suggereert een datering in de zestiende of het begin van de zeventiende eeuw.

Bij het vondstmateriaal lijkt materiaal uit de zestiende eeuw te ontbreken. Vondstmateriaal van de opgraving en van het proefsleuvenonderzoek uit sporen en lagen rondom deze structuren dateren van ca. 1625-1800, op de enkele grijsbakkende scherf uit laag S1004 na. We veronderstellen om deze redenen een datering van de bouw van het gebouw in de tweede kwart van de zeventiende eeuw.

Zoals beschreven liggen in grofweg dezelfde oriëntatie paalkuilen ter hoogte van het achterdeel van het gebouw. De sporen S14, S30, S31, S36 en S37 lijken de plattegrond te vormen van een structuur op palen. Vermoedelijk gaat het om palen die een houten structuur hebben gedragen. De structuur dateert op basis van een late scherf volgens ons later dan het stenen gebouw.

4.4 Complexen

Kijken we naar de verschillende resten van muurwerk die zijn opgegraven, dan kan de conclusie gedaan na het proefsleuvenonderzoek bevestigd worden. De conclusie is dat de oriëntatie van de muren past bij het verwachte gebouw op basis van de oude kaarten teruggaand tot de zeventiende-eeuwse kaart van Goliath uit 1648 (zie fig. 13 en 5).

Van het gebouw in west-oost richting op deze kaart lijken we verschillende delen van de fundering te hebben teruggevonden. Van het gebouw dat Goliath in 1648 hier haaks op richting het zuiden heeft getekend lijken we geen resten meer terug te hebben gevonden. Mogelijk dat het spoor S7 hiertoe heeft behoord. Het lijkt ons eerder van recentere datum, ligt hoger en bestond uit maar twee, redelijk rommelige lagen baksteen.

Aan het met het stenen gebouw gelijktijdige erf lijken we alleen de waterkelder S2 en mogelijk ook de tonput S18 toe te kunnen schrijven. De waterkelder of -bak is opgebouwd uit IJsselsteentjes met rondom een schil van hergebruikte moppen die gelijk lijken te zijn aan die van de muurresten. De bovenbouw van de tonput lijkt in de achttiende eeuw verwijderd te zijn. In de vulling van de uitbraakkuil boven de ton dateert het vondstmateriaal tussen 1700 en 1850.

De kuilen en de waterput S15 lijken alle later te dateren, op misschien kuil S9 na. Al zal de scherf van grijsbakkend aardewerk uit de vulling van deze kuil eerder opspit zijn dan de kuil als primaire context hebben.

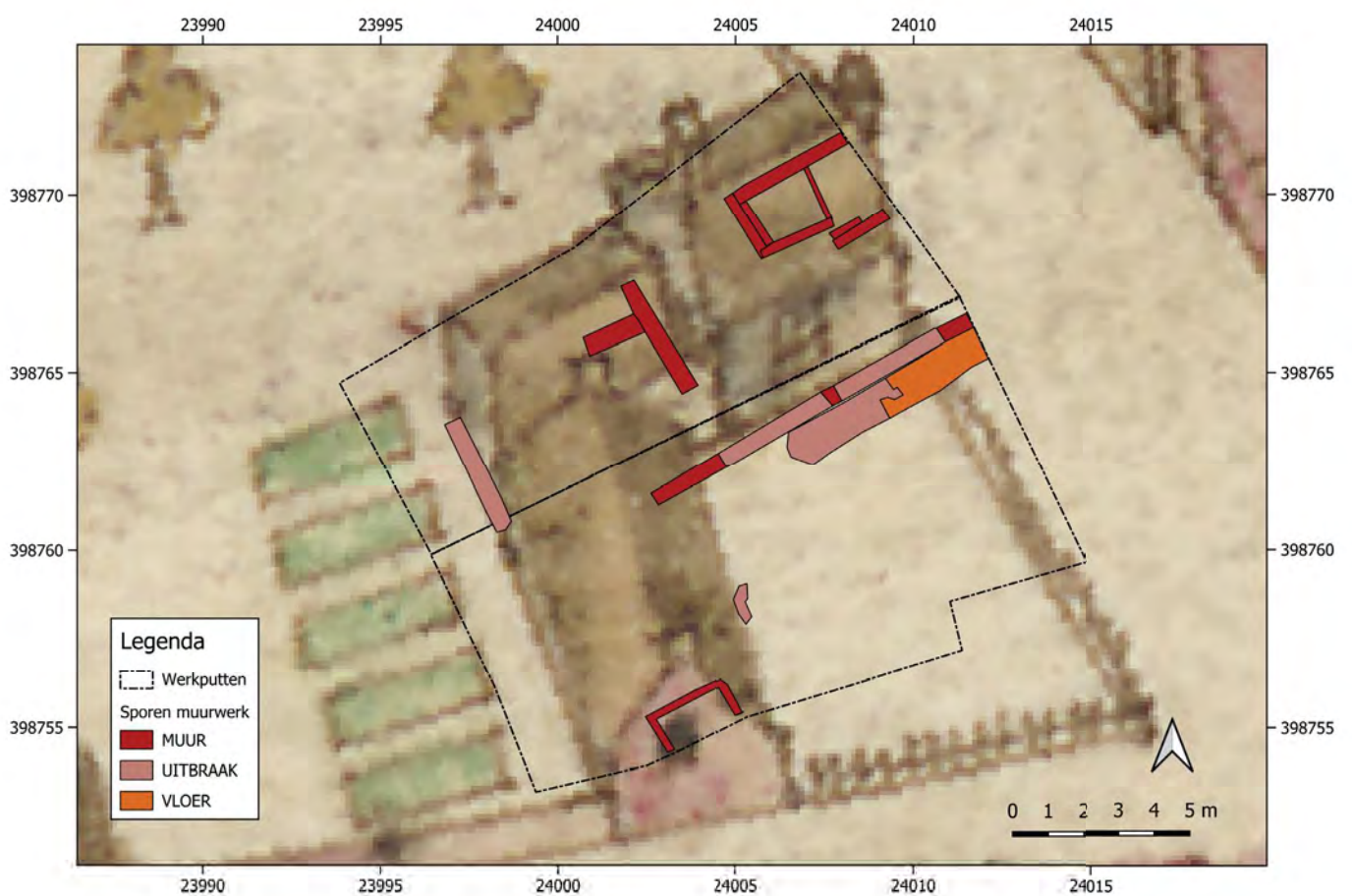

Fig. 13 De opgegraven muurresten geprojecteerd op een uitsnede van de kaart van Domburg in 1648 gemaakt door Goliath.

5. Uitwerking vondstmateriaal

5.1 Vondstmateriaal algemeen

Al het materiaal dat verzameld is tijdens de opgraving is ook gewassen en gedetermineerd. Om deze reden hebben we niet eerst een evaluatie- en selectierapport opgesteld. Het materiaal is beschreven door de archeologen van de Walcherse Archeologische Dienst (WAD).

In totaal zijn 106 vondsten verzameld. In de tabel 4 hiernaast is te zien hoe deze verdeeld zijn over de verschillende vondstcategorieën. In de bijlage 2 is een tabel met beschrijvingen opgenomen.

5.2 Aardewerk

In totaal zijn 70 aardewerkscherven verzameld. Hieronder zijn acht verschillende baksels vertegenwoordigd (zie tabel 5). In de meeste gevallen gaat het om sterk gefragmenteerd spul. Slechts in enkele gevallen zijn meerdere scherven van eenzelfde object gevonden.

Roodbakkend aardewerk

Het grootste deel van de scherven is van roodbakkend aardewerk. Twee fragmenten van borden zijn van het zogenoemde Nederrijns aardewerk (vnr. 3 en 10). Dit is een goedkoop importartikel dat dateert tussen 1700 en 1800. De overige scherven van dit baksel zullen van vaatwerk zijn dat in Nederland zijn gemaakt. Slechts in enkele gevallen is de vorm van het oorspronkelijk object te reconstrueren. Zo kunnen drie scherven van een grape zijn geweest en lijkt

Baksel	Aantal	Gewicht (gr)
Pingsdorf	1	9
grijsbakkend	2	16
roodbakkend	40	1723
witbakkend	5	136
steengoed	3	65
majolica	3	56
faience	5	39
industrieel wit	11	93

Tabel 5 Aardewerkvondsten per baksel

Materiaal	Aantal	Gewicht (gr)
aardewerk	70	2159
glas	4	139
kleipijp	2	25
metaal	9	218
metaalslak	3	167
bot	7	173
bouwmateriaal	11	17973

Tabel 4 Vondsten per vondstcategorie

een scherf van een groengelazuurde komfoor te zijn. Daarnaast zijn tien scherven bij elkaar gevonden die alle van een melkteil zijn. Eén scherf zou mogelijk nog van een laatmiddeleeuwse datering kunnen zijn. Het merendeel dateert tussen 1650 en 1850.

Witbakkend aardewerk

Onder het witbakkende aardewerk scharen zich twee scherven van een geelgeglazuurde kandelaar, twee groen en geelgeglazuurde wandscherven van een kom, grape of pispot en een bodemfragment van een kommetje van het zogenaamde vlekkengoed. De datering van deze scherven ligt eveneens tussen 1650 en 1850.

Grijsbakkend aardewerk

Tussen al het relatief late aardewerk uit vlak 1 met resten uit de nieuwe tijd bevinden zich twee middeleeuwse scherven van grijsbakkend aardewerk. Hiervan is een scherf mogelijk van de bodem van een bakpan en de andere van een kan. Ze dateren waarschijnlijk in de veertiende of vijftiende eeuw.

Steengoed met glazuur

Drie scherven zijn afkomstig van kannen van steengoed aardewerk. Het gaat om een bodemfragment, een randfragment en een wandfragment. Ze dateren in de zeventiende of achttiende eeuw.

Majolica

Van drie Nederlandse majolica borden zijn scherven verzameld. Ze zijn te herkennen aan het loodglazuur aan de onderkant en tinglazuur aan de bovenkant. Eén

bodemfragment vertoont een standring en ook een proenafdruk. De scherven dateren in de zeventiende of achttiende eeuw.

Faience

Vier scherven zijn van borden van faience, waarvan drie scherven een blauwe versiering aan de binnen- of bovenkant vertonen. Een vijfde scherf van dit aardewerkbaksel is van een kop met een blauwe versiering aan de buitenkant. De scherven dateren in de zeventiende of achttiende eeuw.

Industrieel wit

Elf scherven zijn van industrieel wit aardewerk. Het gaat om scherven van kopjes, borden en een scherf van een kan. Enkele fragmenten vertonen een blauwe voorstelling. Dit aardewerk dateren we tussen 1800 en 1900.

Pingsdorf

Uit de ophooglaag S21 waargenomen in het dieper gelegen vlak 2 kon een wandscherf van een pot van Pingsdorf aardewerk verzameld worden. Dit importaardewerk dateert tussen 900 en 1200.

Conclusie

Het gehele aardewerkassemblage dat bij de opgraving van het bovenste niveau uit de nieuwe tijd lijkt een tijdspanne te beslaan vanaf het begin van de zeventiende eeuw tot aan 1900.

De twee scherven van grijsbakkend aardewerk lijken niet bij dit assemblage te horen, maar zijn mogelijk opgespit uit de oudere ophooglagen onder het niveau van vlak 1.

5.3 Overig vondstmateriaal

Metaal

Onder de metaalvondsten bevonden zich drie gesmede nagels afkomstig uit de ondiepe kuil S6 die we beter als een laag kunnen identificeren.

Uit het recente spoor S16 komt een emaille mok en twee onderdelen van ofwel een ornament of een gereedschap/machine en een slaghuls van een geweerpatroon.

In de laag S1004 zijn met de metaaldetector twee zeer verweerde munten gevonden. Ze zijn van een koperlegering en de voorstelling zijn niet meer

leesbaar.

We laten deze metaalvondsten niet in aanmerking voor conservering komen. Alleen de emaille mok zullen we ter deponering aan het depot aanbieden.

Glas

Eveneens uit het recente spoor S16 komen twee glasscherven, waaronder een bodemscherf, van een rechthoekig flesje en een scherf van vlakglas.

Uit de laag S1002 komt het derde glasfragment verzameld tijdens de opgraving. Het gaat om een bodem van een drinkglas of flesje met een diameter van 6,5 cm. De scherf vertoont een bodemrand gemaakt van zwarte glaspasta.

Keramisch bouwmateriaal

Van de muurresten S11, S25, S26 en S38 zijn bakstenen verzameld. De bakstenen zijn hierboven bij de beschrijving van de muurresten in paragraaf 4.3 beschreven.

Uit de laag S1002 is een achthoekige plavuis als vondst meegenomen. De plavuis is 16 cm breed en 2,5 cm dik.

Uit de laag S1001 komt het fragment van een Delfts blauw tegeltje. Het gaat om een hoekfragment met een zogenaamde ossenkopversiering. De datering ligt in de zeventiende eeuw. Een zelfde fragment is ook gevonden bij het bestrate padje S10.

Uit het recente spoor S16 komt nog een fragment van een baksteen.

Dierlijk botmateriaal

Uit de middeleeuwse laag S21 waargenomen in vlak 2 komen vijf fragmenten van botten van een groot zoogdier (rund of paard).

Uit de recente kuil S16 komt een klein botfragment evenals uit de vulling van de kuil S18.

Kleipijp

Uit de recente kuil S16 komt een fragment van de steel met versieringen en van een pijpenkop van een kleipijp. Het hielmerkje is niet meer te lezen.

Uit kuil S18 komt een lange pijpenkop met een hielmerkje. Ook dit merkje is slecht te lezen.

Metaalslak

Uit de middeleeuwse laag S21 waargenomen in vlak

2 komen twee stukken metaalslak. Dit is opmerkelijk, omdat tijdens het proefsleuvenonderzoek ook metaalslak is gevonden in een middeleeuws kuilspoor S4 (Lindley et al. 2024, 22 en 28). Dit kuilspoor zat vol met metaalslak. Ervan zijn toen 49 stuks als monster verzameld.

6. Synthese en conclusies

6.1 Synthese

Aanleiding voor de uitgevoerde opgraving waren de plannen van de gemeente Veere om het voormalige schoolterrein aan de Zuidstraat 14 en Singel 8 te Domburg te verkopen, zodat hier woningbouw gerealiseerd kon worden. De gemeente heeft in 2024 de WAD opdracht gegeven om een verkennend onderzoek in de vorm van een bureauonderzoek en een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Het resultaat van deze onderzoeken was de vaststelling dat in een eerste vlak archeologische resten van waarde aanwezig waren, die terug konden voeren tot de vroege nieuwe tijd en misschien ook nog tot het eind van de middeleeuwen. Een sterke aanwijzing voor dit verwachtingsmodel vormde mede de kaart uit 1648 gemaakt van Domburg door Goliath (zie fig. 13). Hierop tekende hij namelijk twee gebouwen en een erf ter plaatse van het onderzoeksgebied. De in de proefsleuven aangesneden muurresten leken overeen te komen met de layout van de gebouwen op de kaart van Goliath.

Deze resten lagen rond de 2,45 m +NAP, ca. 40 cm onder maaiveld, en werden bedreigd door de bouwplannen. Daarom is besloten deze resten onderwerp van een opgraving te laten zijn (behoud ex situ).

Een ander resultaat van het vooronderzoek was dat vanaf een diepte van ca. 1,10/1,20 meter onder maaiveld (1,70 / 1,80 m +NAP) belangrijke middeleeuwse bewoningslagen en -resten aanwezig zijn. uit de sporen die tijdens het proefsleuvenonderzoek en de opgraving vrij zijn gelegd, kwamen aarderscherven die dateren in de periode 900-1200. Opvallend is de vondst van veel metaalslakken, een bijproduct van ijzersmederij. De resten liggen net buiten de gracht rondom de middeleeuwse ringwalburg van Domburg en tonen opnieuw aan dat in de volle middeleeuwen ook veel bewoning en activiteit buiten de ringwalburg plaatsvond. Dit blijkt ook uit verschillend recent onderzoek (Meijlink & Silkens 2012, Dijkstra 2020 en recent onderzoek van Artefact aan de Herenstraat 12 te Domburg).

De belangrijke middeleeuwse niveaus lagen dieper dan de geplande ontgravingsdiepte voor de nieuwe woningen. Besloten is daarom deze niveau's met rust te laten en te bewaren voor toekomstig archeologisch onderzoek (behoud in situ).

Het verwachtingsmodel en de onderzoeksvragen van de opgraving waren dan alleen gericht op de archeologische resten uit de nieuwe tijd in het eerste vlak. Voor de opgraving van deze resten heeft de

WAD een programma van eisen opgesteld waarin het verwachtingsmodel en de onderzoeksvragen zijn opgenomen. Ook heeft de WAD een plan van aanpak voor de opgraving opgesteld. De opgraving is volledig in overeenstemming met beide documenten uitgevoerd.

Het verwachtingsmodel betrof de resten van gebouwen, zoals deze door Goliath in 1648 zijn ingetekend. Naar alle waarschijnlijkheid betrof het een dorpsboerderij. Rondom verwachtten we verschillende structuren die op erven gebruikelijk voorkwamen. Te denken valt aan een waterkelder of waterbak voor de opvang van regenwater, een waterput of welput, verschillende afvalkuilen en bijvoorbeeld ook resten van een bijgebouw.

De verwachting was ook uitgesproken dat aan de hand van het vondstmateriaal uit de afvalkuilen en andere sporen en structuren ons een inzicht konden geven over de materiële status en de voedsleconomie van de vroegere bewoners van de locatie.

Helaas kon aan veel van het verwachtingsmodel niet voldaan worden. De vindplaats bleek bij de opgraving redelijk slecht bewaard te zijn gebleven. Ook viel de hoeveelheid en de staat van het vondstmateriaal erg tegen.

In de noordelijke helft van de opgraving zijn muurresten bewaard gebleven die overeen lijken te komen met het west-oost georiënteerde gebouw ingetekend op de kaart uit 1648 door Goliath. Mogelijk bestond het gebouw uit een breder gebouw aan de Zuidstraat en een smaller achterdeel. Ook dit lijkt overeen te komen met het door Goliath getekende gebouw (fig. 13). Het gebouw had aan de Zuidstraat een breedte van 6,5 meter. Dit is een normaal formaat voor huizen. Verschillende kavels en huizen in de straatjes van Domburg vertonen dezelfde breedte. Het muurwerk is opgetrokken uit een metselwerk met grotere Zeeuwse moppen. Dit zou een middeleeuwse datering van de muurresten suggereren. Wel zien we bij het metselwerk in veel gevallen halve stenen, wat op herbruik kan wijzen. Kijken we naar het complex in combinatie met het aardewerkassemblage dan ligt een datering van de muurresten in het begin van de zeventiende eeuw meer voor de hand.

Het gebouw door Goliath in noord-zuid richting getekend haaks op het eerste gebouw lijkt geen resten achtergelaten te hebben. Op het erf rond het gebouw zijn verschillende kuilsporen, een gemetselde waterput (S15), een waterput met houten ton (S18) en een gemetselde waterkelder of -bak (S2) opgegraven.

De waterkelder S2 opgebouwd met IJsselsteentjes en halve Zeeuwse moppen dateert mogelijk gelijktijdig met de muurresten in de zeventiende eeuw. Misschien dat de tonput S18 ook terugvoert tot in de zeventiende eeuw. Het aardewerk uit de kuil boven de ton lijkt eerder in de periode 1700-1850 te dateren.

De ronde waterput S15 lijkt van een recente datum, vermoedelijk negentiende en twintigste eeuw. Opvallend is dat deze gemetselde put maar 54 cm diep was. Blijkbaar stond, net als vandaag de dag, het grondwater toen ook al zo hoog.

De verschillende sporen van afvalkuilen zijn eerder in de negentiende eeuw te dateren. Het kuilspoor S16 zelfs in de twintigste eeuw.

Zoals gezegd viel het aantal vondsten tegen. Hieruit is weinig informatie te halen over de materiële status van de voormalige bewoners van de locatie. De beperkte hoeveelheid aan botmateriaal dat is gevonden, geeft ons ook geen goed beeld van de consumptie van de bewoners.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat mogelijk ook latere gebouwen op de locatie hebben gestaan, voorafgaand aan de bouw van de school (Lindley et al. 2024). Het beeld werd hier alleen niet heel duidelijk en bleek moeilijk te achterhalen. Mochten er na het gebouw, waarvan we nu de resten hebben opgegraven, nog latere gebouwen hebben gestaan, dan zijn daar geen funderingsresten van bewaard gebleven.

Domburg is een zogenaamde smalstad. Ze heeft in de dertiende eeuw stadsrecht gekregen, maar heeft altijd het dorpse karakter behouden. Er zijn in de dorpskernen op Walcheren nog maar weinig opgravingen geweest van boerderijen of woonerven uit de nieuwe tijd. Het is dus moeilijk om deze opgraving met gelijksoortige vindplaatsen te vergelijken. De slechte staat waarin de archeologische resten in Domburg aan de Zuidstraat bewaard zijn gebleven, bemoeilijkt overigens sowieso een vergelijking.

6.2 Onderzoeksvragen

Specifiek gelden de volgende onderzoeksvragen:

-Zijn er naast de muurresten en de waterput gevonden in de proefsleuven verder nog archeologische bewoningssporen, bebouwingssporen en andersoortige sporen in het onderzoeksterrein aanwezig? Zo ja, wat is de aard, datering en mate van conservering van deze sporen?

Zie de beschrijving in hoofdstuk 4 Sporen en Structuren. In de opgraving zijn van een langgerekt gebouw in west-oost richting, met de voorgevel aan de Zuidstraat, verschillende muurresten opgegraven.

Het gaat om een gebouw met een breed voorgedeelte en een wat smaller achtergedeelte. Deze plattegrond komt overeen met het gebouw dat Goliath in 1648 op zijn kaart van Domburg heeft ingetekend. Van het door Goliath getekende gebouw haaks op dit eerste gebouw hebben we geen resten terug kunnen vinden.

Een waterkelder voor de opvang van regenwater en een tonput lijken gelijktijdig met de bouw van het huis gerealiseerd te zijn. We dateren het begin van deze bewoningsfase in het begin van de zeventiende eeuw, mede op basis van het aardewerkassemblage.

Andere kuilsporen lijken van een latere datum te zijn, behorende bij een latere bewoningsfase. Dit geldt ook voor de ronde, gemetselde waterput S15 en de afvalkuil S16. Of zij behoren bij ook een jonger gebouw op het woonerf is onduidelijk. Er zijn in ieder geval geen funderingen van een ander gebouw gevonden.

Dit geldt ook voor het patroon van (ondiepe) paalsporen ter hoogte van het achtergedeelte van het oorspronkelijke gebouw. Dit kan van een bijgebouw zijn, waarvan we denken dat het van een latere datering is, dan dit gebouw.

-Kan op grond van de bebouwingssporen een reconstructie gemaakt worden van onderzoeksgebied in de verschillende gebruiks-/bewoningsfasen van de bebouwing die Goliath aangeeft? Zo ja, hoe ziet deze reconstructie eruit en komt deze overeen met de historische kaarten?

Zie het antwoord op de vorige vraag.

-Kan op grond van de bebouwingssporen en van de overige sporen een reconstructie gemaakt worden van het gebruik van de verschillende gebouwen binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, hoe ziet deze reconstructie eruit?

Er zijn muurresten gevonden van een langgerekt gebouw met een breder voordeel en een wat smaller achterdeel. We hebben geen aanwijzingen gevonden dat het achtergedeelte een stalfunctie heeft gehad. Het blijft daarmee onduidelijk hoe het gebouw in zijn geheel gebruikt is geweest. Zoals gebruikelijk op Walcheren bevonden zich op het woonerf ook een opvangvoorziening voor regenwater in de vorm van een gemetselde regenwaterbak (S2). Ook lijkt er een welput aanwezig te zijn geweest in de vorm van een tonput (S18) en in een latere fase van een gemetselde waterput (S15). Afvalkuilen zijn natuurlijk ook niet vreemd op boeren- en woonerven, al lijken de meeste hier ook eerder uit de achttiende en negentiende eeuw te stammen. Een afvalkuil behorende bij de eerste bewoningsfase in de zeventiende eeuw is niet aangetroffen.

-Welke overige informatie kan verkregen worden over

ambacht / industrie / bewoning uit aard en vulling van verschillende grondsporen, waaronder beerputten, afvalkuilen en waterputten?

Noch de grondsporen en de structuren, noch het spaarzame vondstmateriaal hebben een aanwijzing kunnen geven over de aard van bewoning en gebruik van het boerderij- of woonerf op deze locatie.

Opvallend is wel dat bij een coupe door de waterput S15 in de onderliggende middeleeuwse lagen opnieuw metaalslak is gevonden. In het proefsleuvenonderzoek op deze locatie is een kuilspoor vol met metaalslak gevonden. Blijkbaar heeft in de volle middeleeuwen ter plaatse vrij intensief ijzersmederij plaatsgevonden.

-Zijn de verschillende bewonings- en/of bebouwingsfasen te onderscheiden? Zo ja, in welke vorm? Welke verdere uitspraken zijn over dit onderscheid te doen?

Zie het antwoord op eerdere vragen. Een eerste bouw fase in de nieuwe tijd betreft het muurwerk dat we hebben opgegraven en dat we dateren in het begin van de zeventiende eeuw. Tot deze fase lijken ook een waterkelder of -bak en een tonput te hebben behoord.

Van latere bouwfasen op de locatie hebben we geen resten gevonden. Wel hebben we verschillende grondsporen opgegraven die bij latere bewoningsfasen hebben behoord. Het gaat hierbij om paalsporen van een houten constructie, verschillende afvalkuilen en ook een gemetselde waterput. Vondstmateriaal geeft te kennen dat de locatie tot in de twintigste eeuw is bewoond tot in 1969 begonnen is met de bouw van de school op dit terrein.

-Zijn archeologische vondsten aanwezig? Zo ja, wat is de aard, datering en mate van conservering van deze vondsten?

Er zijn opvallend weinig vondsten verzameld. Van de in totaal 106 vondsten kwamen 31 vondsten uit lagen. De rest van de vondsten kwam uit kuilen, de waterputten en de waterkelder. 70 vondsten betreffen aardewerk scherven. Het aardewerk is behoorlijk gefragmenteerd. Wat de datering betreft beslaat het assemblage een brede tijdsperiode, ongeveer tussen 1600 en 1900.

Uit het nieuwtijdse niveau zijn maar twee (?) dierlijke botfragmenten verzameld. Dit is opmerkelijk weinig. Ook zijn maar vier glasfragmenten verzameld. Van metaal zijn onderdelen van een gereedschap of machine en een slaghuls van een gewerkgogel van duidelijk heel recente datum. Ouder vondsten zijn gesmede ijzeren nagels en twee zeer sterk verweerde munten van een koperlegering. Ook zijn drie fragmenten van kleipijpen gevonden.

Overige vondsten betreffen bakstenen die uit de gedocumenteerde muurresten zijn meegenomen.

Uit het onderliggende middeleeuwse niveau zijn nog een Pingsdorf-scherf en twee metaalslakken geborgen.

- Welke informatie verschaffen de vondsten (inclusief bouwelementen) over de economische cultuur en voedsel economie van de voormalige bewoners?

Al met al kunnen aan de weinige vondsten geen uitspraken ontleend worden over de materiële cultuur en de voedsel economie van de voormalige bewoners van de locatie.

- Wat is de aard en de mate van conservering van paleo-ecologische resten? Welke uitspraken maken zij mogelijk over de materiële cultuur, status, voedsel economie en de leefomstandigheden van de bewoners / ambachtslieden (per bewoningsfase)?

Er zijn geen botanische monsters genomen. Geen van de opgegraven sporen kwam in aanmerking voor bemonstering.

6.3 Conclusies en aanbevelingen

De opgraving heeft in zoverre de vraagstelling van het onderzoek beantwoord, dat een deel van de opgegraven muurresten daadwerkelijk overeen lijkt te komen met de gebouwen die in 1648 door Goliath op de kaart van Domburg zijn ingetekend. De verdere vraagstelling met betrekking tot het achterhalen van verschillende bewoningsfasen, de materiële cultuur en de voedsel economie kon niet beantwoord worden. Het relatief weinige en slecht bewaarde vondstmateriaal staat een dergelijke conclusie niet toe.

De onderliggende middeleeuwse ophogingslagen en grondsporen, zoals deze in de sleuf van het proefsleuvenonderzoek en in een klein proefputje tijdens de opgraving zijn opgetekend, zien er wel veelbelovend uit. Het hoge grondwaterniveau zorgt hier ook voor een goede conservering van organische resten. De middeleeuwse lagen zijn door de nieuwbouw niet bedreigd en zijn in situ behouden.

Lijst van figuren en tabellen

- Figuur 1 Het plangebied op de topografische kaart. Het onderzoeksgebied iop luchtfoto (luchtfoto: PDOK).
- Figuur 2 De locatie van de werkputten van het proefsleuvenonderzoek en de opgraving (luchtfoto: PDOK).
- Figuur 3 De vorming van een kreekrug. Bron: Berendsen 1997 naar Bennema en Van der Meer 1952.
- Figuur 4 Uitsnede van de bodemkaart van Bennema en Van der Meer 1952.
- Figuur 5 Uitsnede van de kaart van Goliat uit 1648 met huisplaats op de hoek huidige Singel en Zuidstraat.
- Figuur 6 Middeleeuwse ophooglagen in noordprofiel van proefputje. foto WAD
- Figuur 7 Overzichtskaart met alle sporen, NAP-waarden, coupelijnen en putgrenzen van proefsleuven
- Figuur 8 Overzichtsfoto van het muurwerk genomen vanuit noordwesten. foto WAD
- Figuur 9 Overzichtsfoto van muurresten S25-S29, S38. Op achtergrond S22 en S23. foto WAD
- Figuur 10 Tonput S18, met slap uitlopend zand ernaast. foto WAD
- Figuur 11 Tonput S18, schaaltekening 1:20 oostprofiel van coupe. Tekening WAD
- Figuur 12 Overzichtskaart van de middeleeuwse grondsporen in het tweede vlak.
- Figuur 13 De opgegraven muurresten geprojecteerd op een uitsnede van de kaart van Domburg in 1648 gemaakt door Goliath.

Tabel 1 Overzicht geologische kaarten

Tabel 2 Overzicht geraadpleegde oude kaarten en luchtfoto's

Tabel 3 Verwachtingsmodel

Tabel 4 Vondsten per vondstcategorie

Tabel 5 Aardewerkvondsten per baksel

Literatuur

- Bennema J. & Van der Meer K., 1952, *De Bodemkartering van Nederland. Deel 12, Walcheren*. Wageningen, Stichting voor Bodemkartering.
- Berendsen, H.J.A., 1997, *Landschappelijk Nederland*, Assen
- Dijkstra, J. (red.), 2021, *Daar bij die molen. Een archeologische opgraving aan de Roosjesweg (Singelgebied) in Domburg, gemeente Veere. Sporen uit de Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd*. ADC rapport 5454, Amersfoort.
- Duco, D. H., 2003, *Merken en merkentrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Stichting Pijpenkabinet, Amsterdam.
- Gawronski, J., 2012, *Amsterdam Ceramics: A city's history and an archaeological ceramics catalogue 1175-2011*. Bureau Monument and Archaeology, Amsterdam.
- Heeringen, R. M. van, P.A. Henderikx en A. Mars (red.), 1995, *Vroeg-Middeleeuwse ringwalburgen in Zeeland*. Amersfoort.
- Lindley, R., B.H.F.M. Meijlink & B. Silkens, 2024, *Archaeological Deskstudy and Test Trench research Zuidstraat 14 and Singel 8 Domburg, municipality Veere, Domburg*.
- Meijlink, B.H.F.M. & B. Silkens, 2012, *Middeleeuwse bewoning bij Domburg, een archeologische opgraving aan de Roosjesweg (plangebied De Golfslag) te Domburg, Gemeente Veere*. Middelburg (Walcherse Archeologische Rapporten 11).
- Meijlink, B.H.F.M., 2018, *Archeologisch proefsleuvenonderzoek aan de Singel en de Roosjesweg, plangebied Singelgebied te Domburg, gemeente Veere*. Middelburg (Walcherse Archeologische Rapporten 46).
- Rooijen, C.A.M. van, J. van Doesburg & G.H. Scheepstra (red.), 2006, *Archeologisch onderzoek naar de resten van de vroegmiddeleeuwse ringwalburg te Domburg (gem. Veere)*, RAM 115, Amersfoort.
- Silkens, B., V. van Looveren & B.H.F.M. Meijlink, 2008, *Veerse kernen, archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart en van Domburg, Veere & Westkapelle*, Walcherse Archeologisch Rapport 9, Domburg.
- Silkens, B. 2024 PvE VEDO_024_005 en Silkens, B. 2024 PvA VEDO_024_005
- Ufkes, A, 201, *Een archeologische opgraving in de vroegmiddeleeuwse ringwalburg van Domburg, Gem. Veere (Z)*, ARC-Publicaties 223, Groningen
- Provinciaal Blad van Zeeland, nr. 8080, 2019. Besluit van gedeputeerde staten van Zeeland van 10 december 2019, kenmerk 19434306, houdende vaststelling regeling aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland 2019.

BIJLAGEN

SPOOR	PUT	VLAKE	SPOORTYPE	GECOUCPEERD	AFGEWERKT	DIEPTE (cm)	BEGIN	EIND	OPMERKING
1	1	1	KL-Kuil	WAAR	ONWAAR	1	LME	NT	Coupe niet getekend
2	1	1	ST-Waterkelder	WAAR	ONWAAR	40	LME	NT	
3	1	1	KL-Paalspoor	WAAR	ONWAAR		LME	NT	
4	1	1	KL-Kuil	WAAR	ONWAAR	3	LME	NT	Vervalt
1001	1	1	LG-Ophooglaag	ONWAAR	ONWAAR		LME	NT	
1002	1	1	LG-Ophooglaag	ONWAAR	ONWAAR		LME	NT	
999	1	1	ST-Recente Verstoring	ONWAAR	ONWAAR				
5	1	1	LG-Puinlaag	ONWAAR	ONWAAR		LME	NT	Rommelig restant van fundering
6	1	1	KL-Kuil	WAAR	ONWAAR	3	LME	NT	Vervalt. Is deel van S1002
7	1	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR		NT	NT	Ligt hoger, twee lagen bewaard
8	1	1	KL-Kuil	WAAR	WAAR	25	LME	NT	
9	1	1	KL-Kuil	WAAR	WAAR	32	LME	NT	
1003	1	1	LG-Ophooglaag	ONWAAR	ONWAAR		LME	NT	
1004	1	1	LG-Ophooglaag	WAAR	ONWAAR	40	LME	NT	
1005	1	1	LG-Ophooglaag	ONWAAR	ONWAAR		LME	NT	
10	1	1	ST-Vloer	WAAR	ONWAAR	5	LME	NT	
11	1	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	24	LME	NT	
12	1	1	ST-Uitbraak	WAAR	ONWAAR	15	LME	NT	
13	1	1	KL-Kuil	WAAR	WAAR	8	NT	NT	
14	1	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	10	NT	NT	
15	1	1	PT-Waterput	WAAR	WAAR	56	LME	NT	
16	1	1	KL-Kuil	WAAR	WAAR	40	NT	NT	
17	1	1	MR-Muur	WAAR	WAAR	15	NT	NT	is deel van S24
18	1	1	KL-Kuil	WAAR	ONWAAR	115	LME	NT	Houten tonput, ontgraven tot 115cm
1006	1	1	LG-Menglaag	ONWAAR	ONWAAR		LME	NT	
19	1	2	KL-Kuil	WAAR	WAAR		LME	LME	
20	1	2	GL-Greppel	WAAR	ONWAAR		LME	LME	
21	1	2	LG-Laag	WAAR	ONWAAR	20	LME	LME	
1007	1	2	LG-Leeflaag	WAAR	ONWAAR		LME	LME	
1008	1	2	LG-Cultuurlaag	WAAR	ONWAAR	20	LME	LME	
1009	1	2	LG-Cultuurlaag	WAAR	ONWAAR	20	LME	LME	
1010	1	2	LG-Cultuurlaag	WAAR	ONWAAR		LME	LME	
22	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	12	LME	NT	Een rommelige laag resteert
23	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	20	LME	NT	Een rommelige laag resteert
24	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	45	LME	NT	Een rommelige laag resteert
25	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	48	LME	NT	
26	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	38	LME	NT	
27	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	20	LME	NT	
28	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	20	LME	NT	
29	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	22	LME	NT	
30	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	12	LME	NT	
31	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	22	LME	NT	
32	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	20	LME	NT	
33	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	5	LME	NT	
34	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	5	LME	NT	
35	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	26	LME	NT	
36	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	10	LME	NT	
37	2	1	KL-Paalspoor	WAAR	WAAR	5	LME	NT	
38	2	1	MR-Muur	WAAR	ONWAAR	36	LME	NT	

Grondsporen

SPoor	Vulling	Waarneming	Vorm	Vullingstype	Grondsoort	Buimengsel	Tint	Buikleur	Hoofdkleur	Vlekken	Nieuwvorming	Indicatoren	Opmerking
1	Vlak	Rechthoekig		Zand, zwak slijg	Zwak humeus	Donker	Bruin	Bruin	Bruin		Spoor mangaanvlekken	Bst	Vulling van waterkledijntje
2	Vlak	Rechthoekig		Zand, zwak slijg	Matig humeus	Donker	Bruin	Gijs	Gijs			HK	
3	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg	Matig humeus	Donker	Bruin	Gijs	Gijs			HK	
4	Vlak	Ovaal		Zand, zwak slijg	Zwak humeus	Donker	Bruin	Gijs	Gijs			HK, bst	
1001	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg	Zwak humeus	Donker	Bruin	Gijs	Bruin			HK, bst, aw, donker versterktglas, dakpan	
1002	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg	Matig humeus	Donker	Bruin	Gijs	Gijs			HK, bk, f, fosaat	
5	Vlak	Rond		Zand, matig slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Bst, HK, fosfaat	
6	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Bst, HK, fosfaat	
7	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Bst, HK	
8	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Bst, HK	
9	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja		Spoor restvlekken	HK	
1003	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja		Spoor mangaanvlekken	HK	
1004	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			HK, aw, bslgruis	
1005	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			HK, bslgruis	
11	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Puurgruis	
12	Vlak	Lineair	Uitbraak	Zand, zwak slijg		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Puurfragmenten, aw	
13	Vlak	Ovaal		Klei, matig zandig		Donker	Bruin	Gijs	Ja			Bst	
14	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Gijs				Smetp	
15	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				Puurgruis	
16	Vlak	Rond		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				HK, bslgruis, mortelgruis	
17	Vlak	Rechthoekig		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				Bst, mortel	
18	Vlak	Rechthoekig		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				Bst, HK, zlas	Grote steenfragmenten
19	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				Bst, mortel	Lessere vulling
1006	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				Vondstlaag, afvaldump	
1007	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				HK, verbrand leem	Heterogeen
20	Vlak	Lineair		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				HK	
21	Vlak	Onregelmatig		Zand, zwak slijg		Donker	Gijs	Bruin				HK, verbrand leem, dieflijk bot, aw	Heterogeen
1008	Vlak	Onregelmatig		Zand, sterk slijg		Donker	Zwart	Gijs				HK, organisch	Zeer compact, verbrand?
1009	Vlak	Onregelmatig		Zand, matig slijg		Donker	Bruin	Gijs				HK, organisch	
1010	Vlak	Onregelmatig		Zand, matig slijg		Donker	Bruin	Gijs				HK, organisch	
30	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Lecht	Bruin	Gijs				Zeer veel fosfaat	
31	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Lecht	Bruin	Gijs	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
32	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Lecht	Bruin	Gijs	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
33	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Lecht	Bruin	Gijs	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
34	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Lecht	Bruin	Gijs	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
35	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Donker	Gijs	Bruin	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
36	Vlak	Rechthoekig		Klei, matig zandig		Donker	Gijs	Bruin	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
37	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Donker	Gijs	Bruin	Ja			Bslgruis, HK, mortel	
38	Vlak	Rond		Klei, matig zandig		Donker	Gijs	Bruin	Ja			Bslgruis, HK, mortel	

Muurwerk

SPoor	Vulling	Waarneming	Muurtype	Breedte steen	Breedte	Hoogte steen	Hoogte	Steen	Steen	Formaat	Kleur steen	Steensoort	Mortel matrix	Opmerking
2	Vlak	Waterkelder		Halfsteens	13	Baksteen	8	Baksteen	19x8x4	..x13x6,5	Rood en geel	Zeeuwse mop	Kalkmortel	Hergebruikt moppen vormen buitenste schil
5	Vlak	Fundering		Halfsteens	8	Baksteen	19x8x4	Baksteen	..x12x5	Geel	Rood en geel	Jesselsteen	Kalkmortel	Rommelig haast zonder verband
7	Vlak	Fundering		Steen	22	Baksteen	14	Baksteen	22x10,5x6	Oranje en geel	Rood en geel	Hard	Kalkmortel	Recentere, hardere baksteen.
10	Vlak	Fundering		Vloer	46	Baksteen	22	Baksteen	24x11x5	Oranje, rood en geel	Oranje, rood en geel	Zacht herbruik	Zacht	Hele en gebroken stenen
11	Vlak	Fundering		Waterput	10	Baksteen	65	Baksteen	27x12x6	Oranje, geel en rood	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Alles halve stenen
15	Vlak	Fundering		Waterput	55	Baksteen	65	Baksteen	..x10x..	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	
23	Vlak	Fundering		Anderhalf steens	60	Baksteen	65	Baksteen	..x11x6,5	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	
24	Vlak	Fundering		Anderhalf steens	52	Baksteen	65	Baksteen	..x11x6,5	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Alleen nog rommellaag
25	Vlak	Fundering		Anderhalf steens	49	Baksteen	6	Baksteen	28x13x6	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Ook hele stenen
26	Vlak	Fundering		Anderhalf steens	40	Baksteen	6	Baksteen	28x13x6	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Ook hele stenen
27	Vlak	Fundering		Steen	25	Baksteen	6	Baksteen	24,5x12x6	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Ook hele stenen
28	Vlak	Vloer		Halfsteens	20	Baksteen	6	Baksteen	..x15x7	Oranje	Moppen	Zachte moppen	Zacht	Halve hele grote moppen
29	Vlak	Fundering		Halfsteens	13	Baksteen	6	Baksteen	26x13x6,5	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Ook hele stenen
38	Vlak	Fundering		Halfsteens	13	Baksteen	8	Baksteen	..x13x6,5	Oranje en geel	Oranje en geel	Zachte moppen	Zacht	Halve moppen

VONDST	PUT	VLAK	SPOOR	VULLING	START	MATERIAALTYPE	VERZAMELWIJZE	OPMERKING
1	1	1	1	2	3	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
2	1	1	2	2	3	ONWAAR MXX - Metaal	Aanleg put	
3	1	1	1002	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
4	1	1	1001	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
5	1	1	10	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
6	1	1	13	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
7	1	1	1004	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
8	1	1	16	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Aanleg put	
9	1	1	1004	1	1	ONWAAR MXX - Metaal	Metaaldetectie	Twee munten
10	1	1	18	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk		
11	1	1	9	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk		
12	1	2	21	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Machinaal verdiepen	
13	1	2	21	1	1	ONWAAR MXX - Metaal	Machinaal verdiepen	
14	1	2	21	1	1	ONWAAR ODX - Dierlijk Materiaal	Machinaal verdiepen	
15	1	1	16	1	1	ONWAAR GEM - Gemengd		
16	2	1	30	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Afwerken	
17	2	1	31	1	1	ONWAAR KAW - Aardewerk	Afwerken	
18	2	1	26	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem	Afwerken	
19	2	1	27	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem	Afwerken	
20	2	1	38	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem	Afwerken	
21	1	1	1002	1	1	ONWAAR ODX - Dierlijk Materiaal		
22	1	1	1002	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
23	1	1	1002	1	1	ONWAAR GLS-glas		
24	1	1	38	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
25	1	1	25	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
26	1	1	26	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
27	1	1	11	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
28	1	1	16	1	1	ONWAAR GLS-glas		
29	1	1	1001	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
30	1	1	16	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		
31	1	1	16	1	1	ONWAAR PIJP-kleipijp		
32	1	1	16	1	1	ONWAAR MXX - Metaal		
33	1	1	10	1	1	ONWAAR KBW - Bouwkeramiek en Leem		

Vondst	Inventarisnr	Spoor	Aantal	Gewicht	Begin	End	material	Opmerking
1	2	2	4		78 NTM	NTM	aw	roodbakend geglazuurd wandscherven
1	3	2	1		50 MEL	NT	aw	roodbakend geglazuurd rand pot
1	4	2	1		14 MEL	NT	aw	rand s2-kan
1	5	2	1		23 NT	NT	aw	falence bord bodem
1	1	2	1		22 NTM	NTM	aw	roodbakend groengeglazuurd komfoor randfragment
2	6	2	3		99 MEL	NT	metaal	metalen nagels
3	15	1002	1		9 NTM	NTL	aw	falence of industrieel, blauwe opdruk
3	16	1002	1		11 NT	NT	aw	nederlandse majolica fragment bord.
3	14	1002	1		27 MEL	NT	aw	bodem s2-pot/kan
3	13	1002	2		107 NTM	NTM	aw	witbakend geelglazuurde kandelaar
3	12	1002	1		17 NT	NT	aw	bodemfragment bord nederrijns
3	10	1002	1		9 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd bodemfragment bord, gele glazuurstrepen
3	9	1002	1		18 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd bodemfragment bord, gele glazuurstrepen
3	8	1002	1		45 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd worstoor
3	7	1002	2		35 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd randscherven
3	11	1002	1		11 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd wandfragment geel en oranje glazuur
4	21	1001	2		12 NT	NT	aw	falence wandscherven bord?, blauwe voorstelling binnenkant
4	17	1001	1		76 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd bodemfragment
4	22	1001	1		4 NT	NT	aw	falence randfragment, blauwe voorstelling buitenkant
4	20	1001	1		17 NT	NT	aw	bodemfragment majolica bord
4	19	1001	2		7 NT	NT	aw	witbakend groen en geelgeglazuurd, wandscherven
4	18	1001	4		71 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd wandfragmenten
4	23	1001	1		7 NT	NT	aw	bodemfragment kopje, porselein/industrieel, blauwe voorstelling binnenkant
5	24	10	2		42 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd randfragmenten
5	25	10	2		14 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd wandfragmenten, 1 beroet
5	26	10	1		24 NT	NT	aw	wandfragment steengoedkan s2
5	27	10	1		22 NT	NT	aw	bodemfragment falencebord, blauwe voorstelling binnenkant
6	28	13	10		1059 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd, vermoedelijk van 1 pottiel, rand wand en
6	29	13	1		49 NT	NT	aw	roodbakend wandfragment
6	30	13	6		40 NTL	NTL	aw	industrieel wit
7	31	1004	1		6 MELA	MELA	aw	grijsbakend aardewerk, pot
8	32	16	1		80 NTL	RECENT	metaal	ijzer en emaille mok
8	33	16	2		14 NTL	RECENT	metaal	metalen ornamenten of onderdeel gereedschap/machine
9	34	1004	2		11 MEL	NT	metaal	twee koper/legeringen munten of rekenpenningen, voorstellingen niet
10	39	18	1		28 NT	NT	aw	bodemfragment majolica bord met standring en proenatdruk
10	35	18	1		11 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd randfragment
10	36	18	4		86 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd wandfragmenten, 1 met gele glazuurstrepen
10	37	18	1		16 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd bodemfragment bord nederrijns, waterpatroon in
10	38	18	1		22 NTM	NTM	aw	witbakend vlekkengoed, bodemfragment kommetje/kopje
11	40	9	1		10 MELA	MELA	aw	grijsbakend aardewerk, bodemfragment lensbodem bakpan?
12	41	21	1		9 VMED	MELA	aw	plingsdorff wandscherf
13	42	21	2		130 ME	MELA	slak	metaalslakken
14	43	21	5		149 ME	ME	bot	grote botten
15	44	16	2		32 NTL	NTL	aw	bodemfragmenten industrieel wit, kopjes
16	45	30	1		5 NTL	NTL	aw	wandfragment industrieel wit
17	46	31	1		14 NT	NT	aw	roodbakend geglazuurd wandfragment
18	47	16	1		14 ME	NT	bot	plaat stuk bot
19	48	18	1		15 NTM	NTL	pip	pijpenkop, lang met merkje aan voet
20	49	18	1		10 ME	NT	bot	bot
21	50	1002	1		1010 ME	NT	bouwmateriaal	achthoekige rode plavuus 15,5x16x2,5cm
22	51	1002	1		35 ME	NT	glas	bodem van drinkglas of flesje, bodemrand met zwarte glaspasta diameter
23	52	1002	31		37 ME	NT	slak	metaalslak
24	53	38	1		2693 MEL	NT	bouwmateriaal	rode baksteen met mortel 25x12x6cm
25	54	25	2		3475 MEL	NT	bouwmateriaal	rode baksteenfragmenten breedte 14cm hoogte 5,5cm
26	55	26	2		5678 MEL	NT	bouwmateriaal	een rode baksteen groen zoudglazuur, een gele baksteen 24x11x6cm
27	56	11	2		4884 MEL	NT	bouwmateriaal	rode baksteenfragmenten breedte 14,5cm dikte 7,5cm
28	58	16	2		103 NTL	NTL	glas	bodem van glazen flesje, industrieel glas
28	57	16	1		1 NTL	RECENT	glas	vlakglas doorzichtig
29	59	1001	1		16 NTM	NTM	bouwmateriaal	fragment hoekje wandtegels, ossenkop 17e eeuw
30	60	16	1		182 MEL	NT	bouwmateriaal	geel baksteenfragment met mortel breedte 6,5cm dikte 2,5cm
31	61	16	1		10 NTM	NTL	pip	pijpensteel en onderkant pijpenkop, versieringen op steel
32	62	16	1		14 NTL	RECENT	metaal	metalen slaphuis patroon
33	63	10	1		35 NTM	NTM	bouwmateriaal	fragment hoekje wandtegels, ossenkop 17e eeuw

AFKORTINGENLIJST

Algemeen

<i>aav</i>	aanleg vlak
<i>afw</i>	afwerking
<i>inh</i>	inhoud
<i>sp</i>	spoor
<i>verz</i>	verzamelwijze
<i>vnr</i>	vondstnummer
<i>vul</i>	vulling
<i>wp</i>	werkput
<i>mv</i>	maaiveld

Vondstmateriaal/inclusies

<i>aw</i>	aardewerk
<i>bot</i>	bot
<i>bst</i>	baksteen
<i>bw</i>	bouwmateriaal
<i>hk</i>	houtschool
<i>ker</i>	keramiek
<i>ma</i>	monster algemeen
<i>met</i>	metaal
<i>nst</i>	natuursteen

<i>mn</i>	mangaan
<i>fo</i>	fosfaat
<i>sch</i>	schelp
<i>slk</i>	slak
<i>vst</i>	vuursteen
<i>Fe</i>	ijzer
<i>Ca</i>	kalk
<i>plt</i>	plantenresten

Sporen

<i>bv</i>	bouwvoor
<i>gr</i>	greppel
<i>kl</i>	kuil
<i>lg</i>	laag
<i>pg</i>	paalgat
<i>pgk</i>	paalgatkuil
<i>pk</i>	paalkuil
<i>rec</i>	recent

Vorm

<i>lin</i>	lineair
<i>onr</i>	onregelmatig
<i>o</i>	ovaal
<i>rh</i>	rechthoekig
<i>vk</i>	vierkant
<i>s</i>	scherp
<i>g</i>	geleidelijk

Lithologie/Textuur

<i>k</i>	klei
<i>s</i>	silt
<i>z</i>	zand
<i>V</i>	veen
<i>1-4</i>	licht-sterk

Kleur

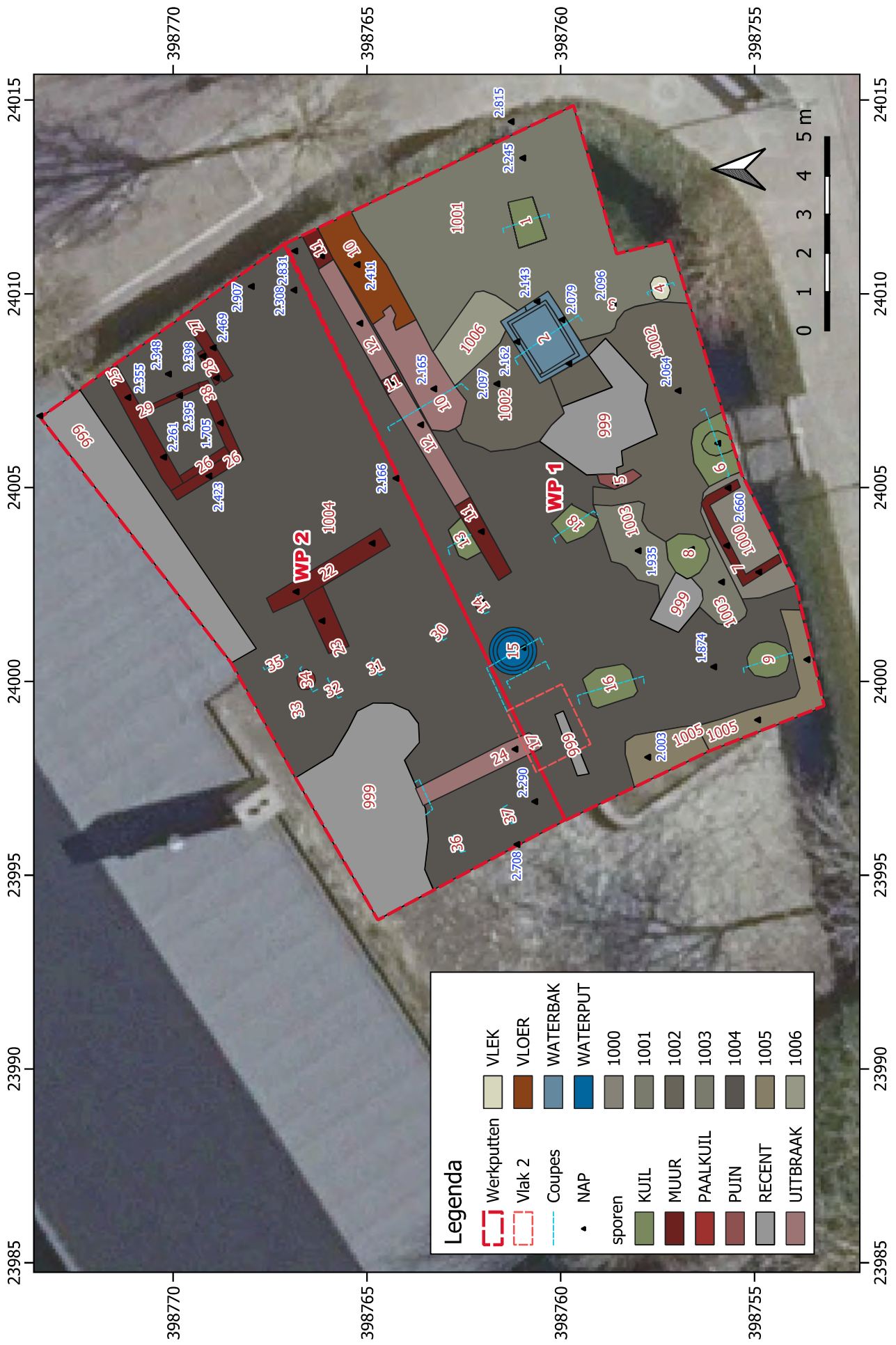
<i>bl</i>	blauw	<i>gro</i>	groen	<i>l</i>	licht
<i>br</i>	bruin	<i>ro</i>	rood	<i>d</i>	donker
<i>ge</i>	geel	<i>wi</i>	wit		
<i>gr</i>	grijs	<i>zw</i>	zwart		
<i>or</i>	oranje				

Bodemhorizont

XXX	onbekend	MOER	gemoerneerd
BASV	Basisveen	PLEI	Pleistoceen dekzand
BV	bouwvoor	REC	Recente verstoring
HOLV	Hollandveen	WALC	Laagpakket van Walcheren
HOLVAAR	Veraard Hollandveen	WORM	Laagpakket van Wormer
KREEK	kreekvulling		

Aardewerk

<i>bg</i>	blauwgrijs aardewerk (Elmpt, Paffrath en aanverwante baksels)
<i>g</i>	grijs aardewerk
<i>kp</i>	kogelpot aardewerk
<i>pi</i>	pingsdorf aardewerk
<i>r</i>	rood aardewerk
<i>s</i>	steengoed
<i>wm</i>	wit Maaslands aardewerk

Legenda

	Werkputten		VLEK
	Vlak 2		VLOER
	Coupees		WATERBAK
	NAP		WATERPUT
	sporen		1000
	KIJL		1001
	MUUR		1002
	PAALKUIL		1003
	PUJIN		1004
	RECENT		1005
	UITBRAAK		1006

Bijlage 6 Overzicht WP 1 en 2 met allesporenkaart.

